

UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Jakub Hoňka

Univerzita Pardubice

Filozofická fakulta

Výcvik československých paravýsadků ve Velké Británii za druhé světové války

Jakub Hoňka

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jakub Hoňka**
Osobní číslo: **H20079**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Téma práce: **Výcvik československých paravýsadků ve Velké Británii za druhé světové války**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Zpracovat systém přípravy československých výsadků do protektorátu v druhé světové válce na britských Special Training Schools (STS) v souvislosti s úkoly, které jim byly stanoveny vedením československého zahraničního odboje. Zařadit tuto přípravu do celkové koncepce výsadků Special Operations Executive do okupované Evropy.

Rozsah pracovní zprávy: **55**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Jan Gebhart, Jan Kuklík, Velké dějiny země Koruny české, sv. XVa, XVb, Praha-Litomyšl 2006-2007
Zdeněk Jelínek, Operace Silver A, Praha 1992
Oldřich Sládek, Přicházeli z nebe, Praha 1993
Jiří Šolc, Nikdo nás nezastaví, Praha 1992
Jiří Šolc, Bylo málo mužů, Praha 1990

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc.**
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2023**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2021

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Práci s názvem: Výcvik československých paravýsadků ve Velké Británii za druhé světové války jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 31.3. 2024

Jakub Hoňka

.....

Poděkování

Zvláště bych chtěl poděkovat vedoucímu své bakalářské práce doc. PhDr. Janu Němečkovi, DrSc. za jeho vstřícnost, trpělivost, podporu a ochotu při vedení mé práce. Rád bych mu poděkoval za cenné rady, připomínky a nápady, kterými přispěl ke zpracování této bakalářské práce. Rád bych také poděkoval svým rodičům, kteří mě v mém snažení podporovali po celou dobu studia a také při psaní této bakalářské práce. Zároveň bych rád tuto práci, krom jako poděkování chtěl věnovat své babičce Jarmile.

NÁZEV

Výcvik československých paravýsadků ve Velké Británii za druhé světové války

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá československými výsadkáři za druhé světové války. Ve své práci jsem si dal za úkol zpracovat systém přípravy československých výsadků do protektorátu během druhé světové války na britských Special Training Schools (STS) v souvislosti s úkoly, které jim byly stanoveny vedením československého zahraničního odboje a tuto přípravu zařadit do celkové koncepce výsadků Special Operations Executive do okupované Evropy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Výsadkáři, zahraniční odboj, druhá světová válka, výcvik, SOE

TITLE

Training of Czechoslovak paratroopers in Great Britain during World War II

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with Czechoslovak paratroopers during the Second World War. In my thesis I set myself the task of elaborating the system of preparation of Czechoslovak paratroopers for the Protectorate in World War II at the British Special Training Schools (STS) in the context of the tasks assigned to them by the leadership of the Czechoslovak foreign resistance and to include this preparation in the overall concept of the Special Operations Executive paratroopers in occupied Europe.

KEYWORDS

Paratroopers, foreign resistance, world war 2, training

Obsah:

0	Úvod.....	10
1	Na cestě do velké británie.....	12
1.1	Na pochodu od Mnichova.....	12
1.2	Československá armáda před pádem Francie.....	13
1.3	Československá armáda ve Velké Británii.....	14
1.4	Odboj volá o pomoc.....	18
2	Oddělení pro zvláštní operace a skupina D.....	19
2.1	Britské zpravodajské služby formování SOE.....	19
2.1.1	Electra House.....	20
2.2	SOE a sekce Destruction.....	21
2.2.1	Metody boje.....	21
2.3	Ministerstvo národní obrany a skupina ZÚ.....	22
2.3.1	Organizace II. odboru MNO.....	25
2.4	Zvláštní skupina D.....	27
2.4.1	Vnitřní uspořádání skupiny D.....	27
2.4.2	System náboru a výběrové řízení.....	28
2.4.3	Druhy operačních skupin.....	32
3	Special Training Schools.....	35
3.1	Vznik STS a formování výcvikových center.....	35
3.2	Denní režim a život parašutistů na STS.....	39
3.3	ČSR instruktoři STS.....	40
4	Výcvik ČSR paravýsadkářů.....	43
4.1	Assault course.....	43
4.1.1	Tělesná průprava a tiché zabití.....	44
4.1.2	Střelecký výcvik.....	47
4.1.3	Ženíjní výcvik.....	50

4.1.4	Topografický výcvik.....	53
4.2	Para course.....	54
4.2.1	Nácvik Seskoku.....	55
4.2.2	Nebezpečí a zranění.....	62
4.3	Speciální a zdokonalovací kurz.....	64
4.3.1	Spojovací výcvik.....	64
4.3.2	Zpravodajský a konspirativní výcvik.....	67
4.3.3	Kurz psychologické přípravy.....	69
5	Realita výsadků.....	71
5.1	Problémy ve vzduchu.....	71
5.2	V boji s Gestapem.....	73
5.3	Konečné východisko.....	76
6	Závěr.....	78
7	Abstract.....	79
8	Seznam použité literatury a pramenů.....	80
9	Seznam obrazových příloh.....	83

0 ÚVOD

Druhá světová válka, pojem, který v dnešní době prochází povědomím mnoha lidí jako jedno z nejvíce klíčových a krvavých okének historie válečných konfliktů a politického uspořádání světa v druhé polovině 20. století.

Dnes je to 79 let od konce druhé světové války, a tak jak rychle plynou dny a roky se vzdalujeme čím dál víc od osudových let 1939-1945, avšak stále jsou nám připomínány jména a události s nimi spojené, tak abychom nikdy nezapomněli na odvážné činy našich předků, občanů a hrdinů, kteří se rozhodli za nasazení životů vlastních či blízkých bojovat a vystoupit proti největší hrozbě, která postihla Evropu a svět 20. století. Kdybych měl sepsat všechny činy a příběhy, které provázely vojáky a účastníky 2. světové války strávil bych nad tím celý svůj život, a nikdy by se mi to nejspíš ani nepodařilo, a tak se alespoň pokusím ve své práci soustředit svou pozornost na členy československých výsadkářů ze Západu, kteří představovali za druhé světové války značně početnou součást československé zahraniční armády, a lze říct, že v létě roku 1944 to bylo téměř 10% jednotek¹, jež měly být vycvičeny pro boj v německém zázemí, především na půdě Československa. Věrohodný náhled na toto téma podává v sérii svých prací historik Jiří Šolc, který se mi stal velkou inspirací. Jiří Šolc ještě před svým působením co by historik a pracovník Vojenského historického ústavu sloužil v roce 1950 v řadách nově vzniklého výsadkového vojska Československé socialistické republiky. Jeho zkušenosti se odráží v knihách, které obsahují detailní fakta, popis, vznik a působení československých parašutistů ve Velké Británii, ale také na východní frontě v armádě Sovětského svazu. Za zmínku určitě stojí knihy, *A zpívali jsme Tipperary*², nebo *Bylo málo mužů*³. Obě tyto knihy byly vydány v 90. letech minulého století a lze je považovat za „základní kámen“. Na Jiřího Šolce a další historiky zabývající se tématem parašutistů později v letech 2012 navázala Marie Matušů v knize, *Muži pro speciální operace*⁴. Mezi další autory, kteří se věnují tématu parašutistů nelze opomenout také knihu Jindřicha Marka, *Muži z Ringway I: českoslovenští parašutisté ve Velké Británii 1941-1945*⁵, která vyšla roce 2014. Při své práci jsem se také opíral z velké části o vzpomínky Antonína Petrů, který

¹ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1990 str. 29.

² ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993.

³ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1990.

⁴ MATUŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2005.

⁵ MAREK, Jindřich. *Muži z Ringway I: českoslovenští parašutisté ve Velké Británii 1941-1945*. Svět křídel. Cheb: Svět křídel, 2014.

působil jako parašutista a instruktor pro své kolegy, kteří procházeli výcvikovými středisky ve Velké Británii. Paměti Antonína Petráka byly pak vydány Ústavem paměti národa jako kniha, *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*⁶, jehož zodpovědnou redaktorkou byla Alžběta Poparová. Při hledání archivních pramenů k práci jsem čerpal z Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze z fondu č. 37. Fotografie použité v práci pocházejí z webových stránek Nadace Dobromysl a knih zmíněných v seznamu literatury. Nápomocná mi také při práci byla cizojazyčná kniha autora M.R.D. Foota, *SOE: an outline history of the Special Operations Executive: 1940-46*⁷, spolu s prací, kterou vydal National Archives v Londýně, *SOE manual: How to be an agent in Occupied Europe*⁸.

Cílem bakalářské práce je popsat vznik zvláštní skupiny D v rámci exilové armády ČSR pro výsadekářské akce v Československu, vytvořené ve Velké Británii a jejich výcvik za pomoci zvláštní sekce britské zpravodajské služby nazývané Special Operations Executive zkráceně SOE⁹, která byla založená na podnět britského premiéra Winstona Churchilla během 2. světové války za účelem vedení boje nestandardními metodami. Toto oddělení armády se spolu se spoluprací s československou zpravodajskou službou specializovalo na cvičení československých dobrovolníků, kteří prošli velmi náročným výcvikem v STS neboli (speciálních výcvikových školách) rozmístěných v Anglii a ve Skotsku. Později se mnoho z nich po absolvování těchto škol a postupném prohlubování výcviku zúčastnilo výsadek na území tehdejšího Protektorátu Čechy a Morava a Slovenské republiky, ale také na území Jugoslávie, Francie a Itálie. V práci se pokusím přiblížit okolnosti, které vedly k vytvoření jednotek ČSR výsadekářů, fungování výcvikových center, druhy základního a odborného výcviku. Zmíním také instruktory, kteří v oblastech výcviku vojáky prováděli přípravou na jednotlivé úkoly, které jim měly být zadány exilovou vládou. V poslední části své práce se budu zabývat celkovou úspěšností výcviku v rámci splnění či selhání těchto jednotlivých úkolů a problémy, které během jejich plnění vznikaly.

⁶ POPAROVÁ, Alžběta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamät' národa, 2012.

⁷ FOOT, M. R. D. *SOE: an outline history of the Special Operations Executive: 1940-46*. London: British Broadcasting Corporation, 1984.

⁸ *Soe manual: How to be an agent in Occupied Europe*. (2014). William Collins / National Archives.

⁹ FOOT, M. R. D. *SOE: an outline history of the Special Operations Executive: 1940-46*. London: British Broadcasting Corporation, 1984. str. 13-15.

1 NA CESTĚ DO VELKÉ BRITÁNIE

1.1 Na pochodu od Mnichova

V březnu 1939 došlo k vyvrcholení jedné z největších tragédií našich novodobých dějin. Podpisy mnichovské dohody došlo ke zpečetění osudu samostatného československého státu. Od vzniku republiky v roce 1918 napříč meziválečnou dobou byla ČSR vyspělý demokratický stát s nadčasovou a skvěle vycvičenou armádou.

Podepsání Mnichova připravilo ČSR o svou hrdost, ale především také o těžký průmysl, který se nacházel po celé délce pohraničí spolu s betonovými pevnostmi, které v pozdějších letech války sloužilo německému Wehrmachtu. Mnoho československých občanů a příslušníků armády ČSR se s touto porážkou bez boje nedokázalo vyrovnat, v době, kdy na území Čech a Moravy postupovala německá okupační armáda a na Podkarpatskou Rus jednotky maďarské armády, se mnozí vlastenci se rozhodli zvolit odchod z vlasti do zahraničí, kde chtěli bojovat po boku Spojenců, za znovu obnovení vlasti. Klíčovou se pak stala koncepce z první světové války, kdy chtěli zbudovat exilovou armádu, s pevným cílem náš okupovaný stát osvobodit. Už na jaře a v létě 1939 odcházelo mnoho mužů, zprvu převážně přes Severní Moravu a její hranici s Polskem. První vojenskou skupinou budovanou v zahraničí se stal tzv. „Polský legion“.¹⁰

Členové tehdejší polské vlády se však rozhodli neudělit své svolení k budování Československé armády na svém území nebo přijmout Čechy a Slováky do své armády před vypuknutím konfliktu s Německem. Ke změně tohoto postoje došlo v září 1939, kdy se uskutečnilo napadení Polska německou armádou. Zde se naši vojáci ocitli v patové situaci, protože členové legionu nebyli (s výjimkou několika kulometů) téměř vůbec vyzbrojeni a vojáci neměli ani uniformy. Z výcvikového střediska v Leszné u Baranowicz tak zahájil legion v noci z 11. na 12. září 1939 ústup jihovýchodním směrem k hranicím se sousedním Rumunskem. V době od 13. do 17. září 1939 byli vojáci legionu několikrát nasazeni do polských jednotek protivzdušné obrany cílů, na něž německé letectvo nepřetržitě útočilo. Jednalo se zejména o města jako Krasne, Tarnopol či Hluboczek Wielki. Po napadení Polska Sovětským svazem z východní strany byl legion obklíčen a v ranních hodinách 19. září 1939 zadržen a internován postupující okupační sovětskou armádou¹¹.

¹⁰ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1990. str. 30.

¹¹ PLACHÝ, Jiří První, *jednotka čs. vojáků nevznikala v roce 1939 lehce*: VHÚ (Online): Aktuality 3.9. 2013 Dostupné z: <https://www.vhu.cz/prvni-jednotka-cs-vojaku-nevznikala-v-roce-1939-lehce/>.

Kromě jednotlivců se do Rumunska podařilo ustoupit pouze tzv. Bronowické skupině z Krakova v čele s kpt. Četnictva Františkem Divokým, která tehdy tvořila sílu o počtu 189 mužů, tato skupina byla po krátké internaci odeslána do Francie. Z vojáků zajatých v SSSR byla v letech 1940–1941 většina z internace na základě rozhodnutí sovětského Politbyra propuštěna a v malých skupinách odeslána k čs. jednotkám do Francie, resp. na Střední východ. Zbývá necelá stovka vojáků, které zde zastihlo přepadení SSSR Německem, se pak stala jádrem budoucí čs. zahraniční armády na východní frontě.

1.2 Československá armáda před pádem Francie

Ve Francii byl zatím položen základ čs. jednotky v nehostinném jihofrancouzském přímořském městě Agde. Od napadení Polska, kdy vyhlásila Francie válečný stav s Německem, a tak na základě dohody mezi nově ustaveným Československým národním výborem a Francií, mohlo dojít k budování čs. armády. V provizorních podmínkách a s nedostatečným vybavením probíhal výcvik. Na základě smlouvy byla nařizena mobilizace a koncem září bylo v táboře už na 800 dobrovolníků a odvedenců. Posílením skupiny o uvolněné vojáky a civilisty z řad francouzské cizinecké legie, odvedence a další uprchlíky z Protektorátu, mohly být zformovány 2 pěší pluky, dělostřelecké a pomocné jednotky. Dne 15. ledna 1940 byla oficiálně zřízena 1. československá divize, složená ze tří pěších pluků, dělostřeleckého pluku, divizní roty kanónů proti útočné vozbě, divizní baterii kanónů proti útočné vozbě, smíšeného předzvědného oddílu, telegrafního a ženijního praporu. V květnu 1940 už bylo u divize prezentováno 11 814 mužů. Krátký výcvik a nedostatečné vybavení, které pocházelo převážně z první světové války, se projevily na bojové kvalitě divize.¹² Ještě před dokončením výcviku byla Francie napadena německou armádou a nedocvičené jednotky byly nasazeny v obranných bojích. Divize jako celek nebyla bojeschopná, a tak se bojů zúčastnily pouze nejlépe vycvičené 1. a 2. pěší pluk. Nasazeny byly v obranných bojích na řece Loire, kde se statečně bránily nepřátelské přesile, přestože sousední francouzské jednotky dávno ustoupily. Po kapitulaci francouzské vlády roztroušené jednotky 1. čs. divize ustoupily chaosem zmítanou Francií k pobřeží, hlavní část divize do přístavu Sète, kde se mimo jiné evakuovaly části Britského expedičního sboru. Zde se divize už po cestě oslabená o příslušníky žijící trvale ve Francii odzbrojila a po složitých jednáních postupně nalodila na britské lodě. Situace příslušníků divize, kteří nechtěli nebo nemohli zůstat ve Francii, byla kritická, při zajetí jim hrozila deportace do protektorátu a následné zatčení a uvěznění v

¹² Československá armáda ve Velké Británii – 2. světová válka [online]. [cit. 2024-3-12] Dostupné z: http://rotanazdar.cz/?page_id=195&lang=cs.

německých koncentračních táborech nebo jim hrozila smrt. V poslední chvíli,¹³ se čs. vládě podařilo vyjednat s vládou Spojeného království možnost odsunu našich vojáků do Velké Británie.

1.3 Československá armáda ve Velké Británii

Dne 26. června 1940 byly v několika lodních transportech přepraveny zdecimované zbytky čs. divize přes Gibraltarský průliv do přístavního města Liverpool ve Velké Británii. Po příjezdu se naši vojáci setkali s nečekaným překvapením, nikdo z nich nečekal, s jakým přivítáním je místní lidé zdravili a vítali. Během vyčerpávajících přesunů chaosu a zkáze, po naprostém zmatku a rozkladu francouzské armády, po přeplněných silnicích plných civilního obyvatelstva, je přivítala klidná a pohostinná Anglie, plná nadšených a odhodlaných obyvatel.¹⁴ To, jakým způsobem byla tato skutečnost pro muže z československé armády vítanou změnou dokládá ve svých vzpomínkách i Antonín Petrák takto „*Ludia akoby na nás čakali. Unaveným vojacom pripraviva nevšedné privítanie. Mávajú a volajú na nás matky s deťmi. Starší muži, účastníci prvej svetovej vojny, úctivo zložili z hlavy klobúky a vítajú nás zdvorilým úklonom, iní radostným volaním. Niektorí vtískajú do ruky sladkosť, cigaretu či inú dobrotu. Ukazujú vystretý palec pravej ruky, iní zasa známe churchillovské roztvorenie ukazováka a prostredníka do tvaru „V“ (Victory – víťazstvo). O kvety nebola núdza. Jasot nemal konca ani pri našom vstupe do staničnej budovy. Pochodovali sme mlčky, krokom prezrádzajúcim únavu, vnímajúc nevšedný deň a obraz okolo nás.*“¹⁵

Promyšlená logistika a organizace zajištění dalšího přesunu, byla pro naše unavené vojáky překvapením, bylo na ně pohlíženo jako na vlastní jednotky ustupující z Francie a byla oceňována ochota bojovat proti společnému nepříteli. Po vylodění a nejnutnějším občerstvení, vojáci zahájili přesun na místní nádraží, kde nastoupili do připravených vlaků a bez zbytečných průtahů byli odvezeni do hrabství Chester na panství Cholmondeley.¹⁶

Pro naše vojáky byl vybudován stanový tábor, který se jim měl stát, alespoň na několik měsíců domovem. V táboře pak započal po nutném odpočinku proces transformace, výcviku a postupného přezbrojení. Značně opotřeбенé staré stejnokroje z první světové války byly vyměněny za britské stejnokroje, jen stará francouzská výstroj byla ještě nějakou dobu používána. Postupně byly dodávány britské zbraně nutné pro výcvik a první bojová technika.

¹³ Československá armáda ve Velké Británii – 2. světová válka [online]. [cit. 2024-3-12] Dostupné z: http://rotanazdar.cz/?page_id=195&lang=cs.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. str. 159.

¹⁶ SLÁDEK, Oldřich. *Přicházeli z nebe*. Praha: Naše vojsko, 1993, s. 11.

Začaly se zavádět potřebné kurzy angličtiny a do tábora přijížděly další dobrovolníci z okupovaných, ale i neokupovaných území světa. Antonín Petrák na tehdejší poměry vzpomíná „*Po dramatickom období ponížujúcich ústupov v zodratých uniformách sa opäť cítili ako ľudia*“.¹⁷

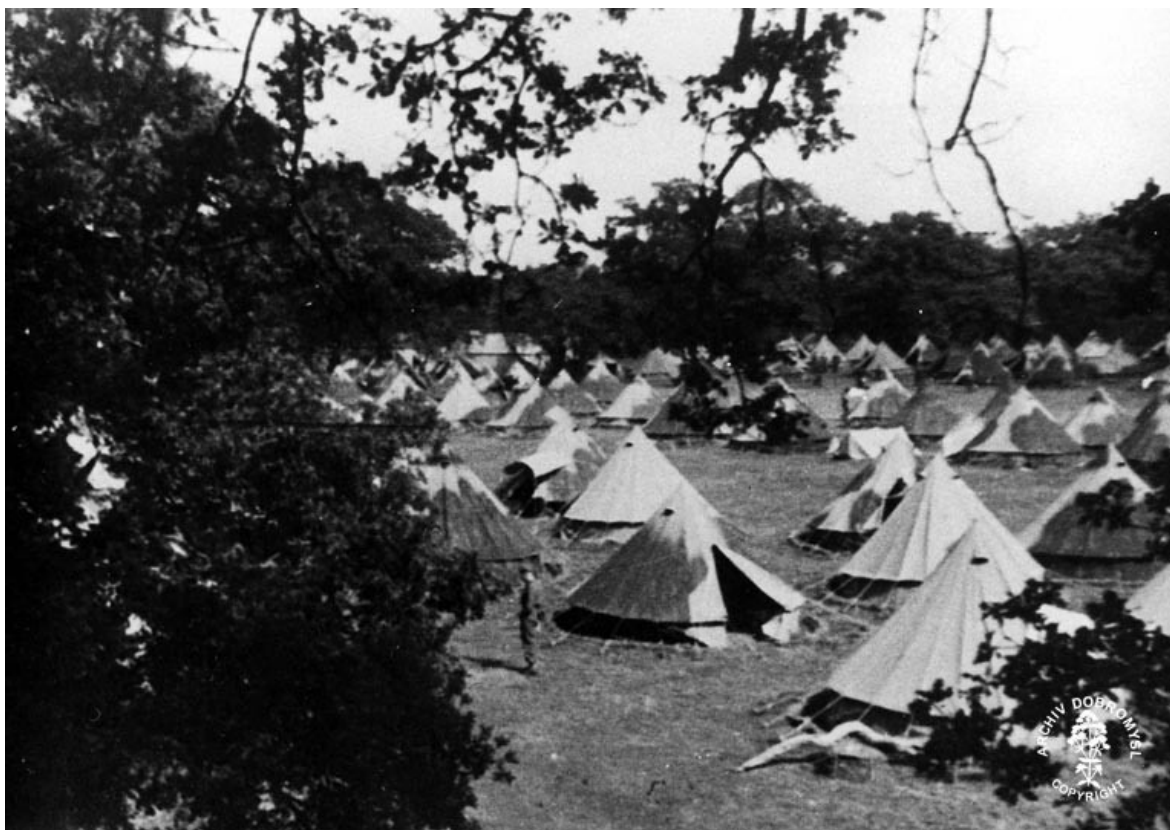
Z poražené Francie do Velké Británie odplulo necelých pět tisíc čs. vojáků. V daném okamžiku, kdy se jevila hrozba německá invaze každým dnem, to byl pro spojence malý, ale vítaný příspěvek do obrany jedné z posledních zemí vzdorující nacistické agresi. Necelá tisícovka příslušníků z řad letectva byla během letních dnů převzata do dobrovolnické zálohy britské Royal Air Force, nepočetné zbytky 1. čs. divize, soustředěné v táboře Cholmondeley¹⁸ čekala další reorganizace.

Obrázek 1: Českoslovenští vojáci v táboře Cholmondeley.

¹⁷ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. str. 13.

¹⁸ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1990 str. 25-28

Obrázek 2: Stanový tábor v Cholmondeley.

Nutno zmínit, že během plánované reorganizace si jednotka pošla bolestným oslabením, kdy počáteční uvolnění po příjezdu našich vojáků na půdu Velké Británie, vystřídal rozpačité emoce spojené s událostmi, které se děly v posledních dnech a týdnech. V jednotce začaly znít názory tvrdé kritiky na adresu velení čs. armády zejména pak z řad příslušníků mezinárodních brigád španělské republikánské armády. Mnozí z nich nebyli spokojeni se svými důstojníky ani s politiky, kteří byli spojenci uznáni za exilovou vládu. Jednat se mělo vesměs o lidi s nákloností pro KSČ, kteří se rozhodli k otevřené akci. Skupina komunistických sympatizantů se rozhodla využít pro svůj záměr propagandistického zkreslování argumentů a šíření polopravd. Komunisté tak využili rozporuplných nálad v jednotce a odmítli dále sloužit v čs. zahraniční armádě a její důstojníky označovali za fašisty. Aby se zamezilo dalšímu šíření těchto názorů rozhodlo se velení čs. armády dne 23. července 1940 shromáždit mužstvo a vyzvat ty, kteří odmítají plnit rozkazy svých velitelů, aby se přihlásili. Učinilo tak více než 500 mužů, včetně komunistů a bývalých příslušníků Mezinárodní brigády, kteří bojovali ve

španělské občanské válce. Byli odzbrojeni, odděleni od ostatních a ubytováni v izolované části tábora, kde si sami zvolili své důstojníky.¹⁹

Později se měla konat přehlídka v táboře za přítomnosti prezidenta Beneše, který chtěl celou situaci uklidnit. Členové vzbouřenců měli během přehlídky stát bokem, ale část jednotky vzbouřených vojáků pod vedením por. Karla Schwartze a ppor. Vrkoče²⁰ se rozhodla i přes rozkaz pochodovat před prezidentem. Přítomní britští důstojníci si nevšimli ničeho neobvyklého. Prezident se po této události rozhodl přijmout a vyslechnout jejich delegaci, avšak ani toto jednání nevedlo k urovnání situace, proto bylo v důsledku 28. července 1940 předáno britským úřadům 539 vojáků z nichž 150 byli bývalí interbrigadisté. Britové tyto vojáky odsunuly do internačního tábora Oswestra, ležícího asi 40 km od Chestru. Po několika dnech byli převezeni do dalšího internačního tábora v Yorku a koncem srpna do dalšího v Sutton Coldfieldu.²¹

Začátkem září přišli z Cholmondeley důstojníci se seznamem těch, kteří byli považováni za "méně provinilé", a nabídli jim návrat do československých jednotek. Učinili tak pouze dva muži. Přibližně ve stejné době nabídl velitel britského tábora všem internovaným možnost vstoupit do britských jednotek. Mnozí s přihlášením souhlasili, ale asi 180, většinou bývalých příslušníků Internacionální brigády, odmítlo. Poté od londýnských organizátorů KSC přišla zpráva, že těm, kteří odmítli vstoupit do britských sil, hrozí převelení do Kanady. Koncem září se proto mnozí interbrigadisté rozhodli ukončit svou pasivní rezistenci a vstoupit do Pioneer Corps (pionýrského sboru), britských ženijních jednotek AMPC (Auxiliary Military Pioneer Corps) spolu s ostatními. Dne 10. října 1940 odcestovali do výcvikového střediska Pionýrského sboru v Ilfracombe. Zbylí členové vzpoury více než 70 mužů, většinou komunistů i přes to vše stále pokračovalo v odmítání a byli tak převeleni do tábora v Knapdale u Lochgilpheadu ve Skotsku. Zde zůstali až do propuštění do civilu na začátku roku 1941.

V polovině srpna 1940 k letectvu odešlo dalších 250 mužů, kteří měli doplnit vznikající čs. letecké peruté. Ve stejné době byla dosavadní divize reorganizována na 1. čs. smíšenou brigádu a následně pak došlo k poměrně rozsáhlému propuštění zdravotně nezpůsobilých vojáků do civilu. Čs. velení se potýkalo s dalším problémem, který těmito změnami vznikl.

¹⁹ KUKLÍK Jan, NĚMEČEK Jan, *Proti Benešovi! Česká a slovenská protibenešovská opozice v Londýně 1939-1945*, Praha: Karolinum 2004.

²⁰ *Nejprve se čeští vojáci vzbouřili, Potom SE vrátili*. VHU PRAHA. (n.d.). <https://www.vhu.cz/nejprve-se-cesti-vojaci-vzbouřili-potom-se-vratili/>

²¹ Cast – WW2 “mutiny.” (n.d.). https://www.geocities.ws/czechandslovakthings/WW2_mutiny.htm. [online][cit 2023- 9-10]

Tím se stal především přebytek důstojníků, pro něž nebylo u brigády odpovídající uplatnění. Podle rozhodnutí gen. Sergeje Ingra vznikly důstojnické jednotky, v nichž byli důstojníci zařazeni na místa vojáků. Proti tomuto rozhodnutí, které bylo právem považováno za diskriminační, se zvedl odpor. Na přelomu října a listopadu 1940 sepsali a prezidentu Benešovi odeslali takto postižení důstojníci petici. Přestože většina z nich na nátlak Ministerstva národní obrany své podpisy odvolala, 28 důstojníků²², označovaných jako „čeští páni“, na svém protestu setrvalo. Tito muži byli v následku za své jednání stíháni vojenským prokurátorem pro vzpouru a celý incident byl později řešen cestou milosti prezidenta, kdy se většina z nich vrátila zpět k brigádě, nebo se rozhodli odejít do francouzské armády.²³

Spor byl urovnán teprve v následujícím roce, který čs. pozemním jednotkám, dislokovaným od konce října 1940 v lázních Leamington a jejich okolí, konečně přinesl potřebnou stabilizaci.

1.4 Odboj volá o pomoc

Válečný vývoj od začátku války se nejevil pro nepřátele Německa nijak příznivě. Německo získávalo díky efektivnímu vedení války značnou územní rozlohu. Úspěchy, které německá armáda zaznamenávala, značně prohlubovaly odříznutí Československa od vnějších středisek odporu, kde zahraniční armáda Československa mohla nalézt základnu pro svou další odbojovou činnost. Počátkem let 1939-1940 ještě stále existovalo spojení s domácím odbojem přes oblast Balkánu, ale jeho bezpečnost a podpora domácího odboje technickými prostředky, které měly sloužit k provádění sabotážní, „teroristické“ a zpravodajské činnosti byly obtížnější a méně spolehlivé. Mezi odbojové a sabotážní organizace, které prováděly svou činnost na území okupovaného Československa patřila například organizace PERUN nebo Obrana národa.²⁴

Tyto domácí odbojové organizace spoléhaly na vizi, že válka s Německem nebude mít dlouhého trvání. Dopad tvrdé reality roku 1940 avšak tuto vizi nepotvrzoval, naopak ji zcela vyvracel. Domácí odboj byl průběhem let 1939-40 podrobován čím dál více stoupajícímu tlaku ze strany německého bezpečnostního aparátu. Toto vše způsobovalo těžké ztráty na odhodlání lidí, ale také materiálu. Odboj vyžadoval pomoc, která byla nutná a musela přijít zvenčí. Otázkou, kterou si však členové nově vzniklé exilové vlády na půdě Velké Británie v čele s prezidentem Benešem kladli, bylo, jakým způsobem by se dala tato pomoc

²² MATÚŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko str. 48-50.

²³ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 88-89.

²⁴ ŠOLC, Jiří. *Podpalte Československo! akce Benjamin*. Praha: Merkur, 1991, str. 37.

zrealizovat, neboť samotná poloha Československa na mapě Evropy nenabízela mnoho možností, kterými by se oproti jiným státům jako například Francie, Norsko či Dánsko mohlo přistupovat. Československo nemělo přístup k moři, tudíž jakákoliv možnost, využití prostředků námořní dopravy v podobě ponorek nebo rychlých člunů byla vyloučena. Cesty, které zbývaly a mohly vést pro přesun a dopravu sabotážního materiálu a vycvičených odborníků na území Protektorátu Čechy a Morava, vedly přes jižní část Evropy, především se jednalo o území bývalé Jugoslávie²⁵. V úvahu také spadala možnost východní cesty přes Sovětský svaz.²⁶ Zpravodajská služba spolu s domácím odbojem brali na toto řešení ohled a podnikali potřebné přípravy k jejich využití. Tyto cesty se ale začaly jevit jako málo spolehlivé, zejména kvůli nízké prostupnosti dopravních komunikací na území Československa, ale především taky kvůli zdlouhavosti, nebezpečnosti a časové omezenosti. Situaci dále komplikoval také náznak chystajícího se postupu Německa směrem přes oblast Balkánu východně k Sovětskému svazu. Tyto obavy se později projeví jako opodstatněné, když došlo Německem ke spuštění operace Barbarossa. Pro domácí odboj a exilovou vládu to znamenalo jediné, a sice že jediný směr pomoci, který vedl na území ČSR, musel být ze vzduchu.

2 ODDĚLENÍ PRO ZVLÁŠTNÍ OPERACE A SKUPINA D

2.1 Britské zpravodajské služby formování SOE

22.7. 1940 ministerský předseda Velké Británie Winston S. Churchill slíbil svým spoluobčanům těžké chvíle, které si budou od nich vyžadovat pot, krev a slzy, ale zároveň myslel jen na ofenzívu, jejíž myšlenky shrnul na rubu jakési pohozené obálky, kam napsal tuto proslulou větu „*Set Europe ablaze*“-Zapalte Evropu. V prvotní fázi této koncepce se zatím avšak ještě nejednalo o bombardování průmyslových center Velkoněmecké Říše či gigantické vylodovací operace, ke kterým došlo v pozdějších letech války. Probíhající bitva o Británii spolu s bojem o leteckou nadvládu nad kanálem La Manche tuto možnost komplikovala a bylo potřeba tak najít jiné účinné řešení. Churchill se proto rozhodl vznítit oheň a chaos uvnitř okupovaných zemí za pomoci Britů podporovaného hnutí odporu a odbojových organizací. Idea tak spočívala ve vyhazování vlaků, mostů a továren do povětří, ale také podpora vzpoury nebo partyzánské války ve všech nepřátelských a nepřitelem okupovaných zemích a později se pro tyto akce začal užívat termín „neregulární válka“.

²⁵ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 9-10.

²⁶ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1990, str. 24-26.

Pomoci tomuto úkolu se měla stát organizace utvořená v naprosté tajnosti 19. července 1940 známá pod názvem Oddělení zvláštních operací tzv. SOE, celým názvem: Special Operation Executive. Odpovědným za fungování SOE se stalo ministerstvo pro vedení hospodářské války, Ministry of Economic Warfare (MEW) v čele s ministrem Hugh Daltonem²⁷. Řízením operací a výcvikem dobrovolníků pro tyto operace byl pověřen skotský plk. Colin McVean Gubbins a štáb oddělení sídlil v kancelářích označených Interservice Research Bureau na Baker Street 82 v Michael House v Londýně.²⁸ Oddělení SOE mělo být vybudováno na základech a úzké spolupráci několika dalších britských organizací, které vznikly separátně během první poloviny 20. století.

2.1.1 Electra House

Po připojení Rakouska k Německu (anšlusu) si britská vláda začala uvědomovat, jaké nebezpečí její zemi hrozí. Na ministerstvu zahraničí si uvědomilo, jaké úspěchy měl při rozvrácení propagandy v letech 1917-18 novinový magnát Lord Northcliffe. Dařilo se mu rozvrácení morálky německé armády pomocí propagandy. Jeden z jeho hlavních pomocníků v tomto úkolu, Kanadčan Sir Campbell Stuart, byl později generálním ředitelem britského deníku The Times a byl považován za odborníka na komunikaci. Zahraniční úřad, Foreign Office (FO) jej vyzval, aby na jeho náklady a zřídil a vedl malou pobočku, která by zkoumala, jak fungují propagandistické systémy, a doporučoval, co by se mělo udělat. Tato pobočka se někdy nazývala CS podle svého vedoucího a někdy EH podle místa, kde pracovala – Electra House. Nutno dodat, že ačkoliv se Stuart zabýval propagandou, nebyl žádný Goebbels. Stuart shromáždil kolem sebe pár senzitivních novinářů a broadcasterů, kteří alespoň začali přemýšlet. Aby vyhověl trvajícím nerezitě ministerstva zahraničí z tisku, nedošlo k žádné publicitě; EH nefiguroval v seznamu ministerstva zahraničí pro rok 1939 ani 1940. Zaměření této organizace mělo být soustředěno na propagandu, která se měla stát novou zbraní proti nepříteli, EH²⁹ tak položila jistý základ pro tzv. černou propagandu. Šlo o šíření propagandistické dezinformace, která měla nejenom ovlivnit, ale také oklamat nepřítele. Někdy bývá tato metoda ve spojitosti s vedením války proti Německu označována také jako „černá hra“. Důležité je v tomto směru rozlišovat mezi černým vysíláním a tiskem, protože tyto dvě činnosti nebyly nikdy nijak moc koordinovány. Zatímco vysílání začalo ve velmi malé míře v květnu 1940, jednotka pro padělky a falzifikáty začala být skutečně aktivní až

²⁷ KOPEČNÝ, Petr. *Pozor, parašutisté! vznik, vývoj a použití leteckých výsadků za 2. světové války*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 82.

²⁸ Vladiměr Mucha, Ing. / I. (2009, Červen 15). Special training stations VE skotsku a Anglii. Valka.cz. <https://www.valka.cz/13178-Special-Training-Stations-ve-Skotsku-a-Anglii>.

²⁹ FOOT, M. R. D. *SOE: an outline history of the Special Operations Executive: 1940-46*. London: British Broadcasting Corporation, 1984. str. 10-12.

počátkem let 1942.³⁰ V průběhu druhé světové války vznikly další sekce, které se zabývaly tématy jako propaganda a reklama, váleční zajatci, vědecké a technické záležitosti, cenzura, letecká fotografie, protiletadlové zpravodajství a vojenští přidělenci. Některé z těchto sekcí existovaly již v posledních fázích první světové války a krátce po ní, ale byly zrušeny, když jejich práce přestala být potřebná.

2.2 SOE a sekce Destruction

V květnu 1938 se zřídilo oddělení General Staff Research, označené jako GS/R, později známé jako Military Intelligence Research (MIR), jehož významnou osobou byl major Collin McVean Gubbins.

Dalším inspirátorem pro nově vzniklou organizaci se stala britská tajná služba Secret Intelligence Service (SIS)³¹, jindy známá také jako Military Intelligence (MI6)³², která vznikla již roku 1909 a po následném vypuknutí a konci první světové války spadala pod kontrolu ministerstva zahraničí. Roku 1938 rozhodl šéf SIS admirál Hugh Sinclair o zřízení nového oddělení, tzv. Sekce D³³ v čele s majorem Lawrencem S. Grandem, která se měla zabývat zmapováním vhodných území pro sabotáže na území Německa, vyvoláním nepokojů a jiných dalších možností k nápomoci oslabení nepřítele, nevyjímaje špionážní činnosti. Dne 16. srpna 1940 ministr zahraničí lord Halifax předal celou sekci D do správy Special Operations Executive, která se ve svých počátcích členila na tři oddělení, SO 1 starající se o propagandu, do které se později včlenila organizace EH, SO 2 pečující o řízení a zabezpečení naplánovaných operací a SO 3, která dané operace plánovala.³⁴

2.2.1 Metody boje

Členové destrukční sekce byli vyškoleni v zacházení s výbušninami a demoličních technikách. Byli zkušení v kladení výbušných náloží, kladení nástražných výbušných systémů a přesném ničení cílů s cílem maximalizovat jejich dopad a zároveň se od cíle nepozorovaně vzdálit. Metoda těchto ozbrojených složek spočívala v utajení s cílem ochromit nepřítele na vlastním území. Této technice musel být přizpůsoben také počet množství členů operujícího družstva za nepřátelskými liniemi, proto se často operovalo v malých týmech za pomoci s

³⁰ Howe, E. (1982). *The Black Game: British Subversive Operations Against the Germans During the Second World War*. Michael Joseph str. 12.

³¹ FOOT, M. R. D. *SOE: an outline history of the Special Operations Executive: 1940-46*. London: British Broadcasting Corporation, 1984, str. 65.

³² ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 34.

³³ MATUŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2005, str. 28.

³⁴ Foot, 1984 str. 15-20.

místních odbojářů. Pro dosažení úspěchu bylo stěžejní použití krycích jmen a šifrovaná komunikace, aby si zachovali bezpečnost a vyhnuli se případnému odhalení. Oddělení sekce D úzce spolupracovalo s ostatními složkami SOE a také se spojeneckými vojenskými velitelstvími a zpravodajskými službami mezi něž patřila i zpravodajská služba ČSR. Koordinace zajišťovala, že sabotážní operace byly v souladu s širšími vojenskými cíli. SOE dbala na výcvik a podporu odbojovým skupinám a agentům na okupovaných územích. To zahrnovalo výuku sabotážních technik, poskytování výbušnin a vybavení a poradenství při výběru cílů a provádění těchto náročných misí.

V létě 1940-41 vytvořila SOE pro operace v protektorátu vlastní českou sekci pod krycím kódem MY. Její velitelství sídlilo v Norgeby House na Baker Street. Koncem roku 1940 byl Peter Wilkinson pověřen koordinací operací s Čechoslováky. Před válkou pracoval v Praze jako koordinátor zpravodajských služeb na ministerstvu války, pod krytím imigračního úředníka. Během reorganizace SOE v listopadu 1941 byl Peter Wilkinson kromě dohledu nad Poláky a Čechy pověřen i dohledem nad německými a rakouskými programy. Proto jmenoval Alfara Hesketha-Pricharda šéfem české sekce. V roce 1943 byli oba nahrazeni. Francis Edward Keary se tak stal nejdéle sloužícím spojencem Čechoslováků. Stejně jako Wilkinson pracoval před válkou v Československu jako zpravodajský důstojník, pod krytím soukromého učitele angličtiny, a mluvil velmi plynule česky. V lednu 1943 převzal velení celé české sekce. V dubnu 1944 Keary odjel s dalšími Čechoslováky do Itálie a na jeho londýnském postu ho nahradil Peter W. Auster, který zůstal ve funkci styčného důstojníka s 2. oddělením až do konce války. V roce 1943 byla v rámci SOE vytvořena regionální středoevropská sekce. Jejím vedoucím byl jmenován H. B. Perkins. Středoevropská sekce odpovídala za činnost SOE v Československu, Polsku a Maďarsku.

2.3 Ministerstvo národní obrany a skupina ZÚ

Dne 21. července 1940 byla Brity oficiálně uznána československá exilová prozatímní vláda. V rámci tohoto právního usnesení bylo možné zřídit exilové ministerstvo národní obrany, které by dohlíželo na vojenské záležitosti. Nově vzniklé Ministerstvo národní obrany (MNO) sehrálo klíčovou roli při koordinaci československých ozbrojených sil v exilu a podpoře československého hnutí odporu proti nacistické okupaci. MNO zprostředkovávalo výcvik a nábor československého vojenského personálu v exilu. Českoslovenští vojáci a dobrovolníci, kteří uprchli z okupovaného Československa nebo byli evakuováni do jiných spojeneckých zemí, byli organizováni do vojenských jednotek a absolvovali bojový výcvik. V tuto chvíli se

začne pomalu do popředí dostávat také bývalá Zvláštní vojenská skupina, která se později stane klíčovou pro plánování operací na území okupované vlasti.

V návaznosti na Churchillovu myšlenku „podpálit Evropu“ byl ČSR exilovou vládou zřízen 2. odbor MNO. Ten měl několik funkcí, které se pokusím popsat. Jeden z hlavních účelů druhého odboru bylo shromažďovat informace a analyzovat jejich věrohodnost a předávat je navzájem mezi spojeneckými zpravodajskými službami. Stejně tak navázat a udržovat kontakt s československými odbojovými skupinami působícími na nacisty okupovaném území. Druhé oddělení hrálo zásadní roli při ochraně československých národně bezpečnostních zájmů v období okupace a konfliktu. Šlo o snahu chránit a zachovat suverenitu Československa. Do pozice velitele těchto operací musel tak být vybrán někdo, kdo měl letité zkušenosti v těchto oblastech, a exilová vláda si pro tento úkol vybrala plk. Františka Moravce.

Vedením správy II. odboru byl tak pověřen právě František Moravec. Byl znám pro svoje odborné znalosti, měl silné zpravodajské a vojenské zkušenosti, protože před válkou sloužil v československé vojenské zpravodajské službě. To mu poskytlo cennou praxi a zkušenosti se shromažďováním, analýzou a operacemi se zpravodajskými informacemi, a to nejen v oblastech samotného zpravodajství, ale také kontrarozvědky³⁵. Zpočátku fungovala spolupráce československé zpravodajské služby a britského vedení na základě výměny informací. Plukovník Moravec nebyl na Britech zprvu nijak finančně závislý, zpravodajská skupina si s sebou přivezla 200 000 německých marek a 100 000 nizozemských guldenů a měla dohromady v přepočtu 22 milionu korun československých korun uložených v bankách ve Stockholmu,³⁶ Haagu, Bernu a Paříži.³⁷ I díky své finanční nezávislosti byla zpravodajská skupina brána za samostatnou složku odboje, která jako jedna z mála organizací měla po celou dobu války privilegium používat své vlastní kódy a šifry při spojení s domovem. Zpočátku se Moravcova jedenáctka nazývala jako Zvláštní vojenská skupina. Po oficiálním vytvoření československé vlády v červenci se pro tuto skupinu začal užívat název II. odbor MNO, které se plně zodpovídalo ministrovi národní obrany, generálu Sergěji Ingrovi. MNO tak bylo rozděleno do čtyř odborů: I. odbor politicko-právní, II. odbor zpravodajský, III. odbor letecký a IV. odbor materiální, vedle nich od 15. ledna 1943 samostatně fungoval Štáb pro vybudování branné moci (ŠVBM) v čele s brig. gen. Bedřichem Neumannem, který měl

³⁵ ŠOLC, Jiří. *Ve službách prezidenta: Generál František Moravec ve světle archívních dokumentů*. Praha: Vyšehrad, 1994 str. 131-133.

³⁶ K některým finančním prostředkům (např. ve Švédsku) se však čs. vláda nikdy nedostala. NĚMEČEK Jan a kol., *Sweden's World War II dilemmas: case study: Czechoslovakia*, Prague: Institute of History; Stockholm: Paideia, 2020, kap. I, What Happened to Czechoslovak Funds in Sweden? str. 25-27.

³⁷ MATUŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2005, str. 48.

na starost přípravu povstání na československém území.³⁸ Československá exilová vláda získala v letech 1940-1941 díky výbornému fungování zpravodajské služby výjimečné postavení. Československá zpravodajská služba získávala kvalitní zprávy prostřednictvím rozhlasu a kurýrní komunikace, které se týkaly hospodářských, politických a vojenských záležitostí. Tyto vyhodnocené informace byly předávány především západním spojencům. Díky těmto cenným informacím se českoslovenští politici stali rovnocennými partnery svých britských kolegů a dalších členů spojení proti Hitlerovi.³⁹ V roce 1941, kdy se německá vojska připravovala na invazi do Sovětského svazu, si II. odbor (zpravodajský) československého ministerstva národní obrany v Londýně stanovil jako prioritu posílení či znásobení spojení s domovem.⁴⁰

Po celou dobu svého působení byl František Moravec, co by hlava II. odboru odpovědný za komunikaci, předávání informací a spolupráci s SOE a britskými zpravodajskými službami.⁴¹ Moravec udržoval blízký kontakt s vedoucími MI5 a MI6. Poskytoval jim informace od svých agentů a oni na oplátku zase jemu. Díky této spolupráci se rádio-telegrafické ústředně dařilo navazovat spojení s různými státy v Evropě, ale také s Egyptem a Tureckem.⁴² Úřadovna MNO se nacházela na Piccadilly street 131 v Londýně, Moravec si, však jako centrum pro své účely zvolil první patro budovy, která se nacházela v Porchester Gate na Bayswater Road v Londýně. V průběhu války obsadili zpravodajci také šesté poschodí této budovy, kde měla být umístěna zařízení sloužící k šifrování a dálnopisu⁴³.

Činnost SOE z hlediska jejích plánů a koncepce potenciálně zahrnovala také podporu odbojového hnutí v protektorátu, které se mohlo stát jedním z účinných nástrojů války proti Německu. Činnost československého vojenského zpravodajství tak získala jinou perspektivu. Pro SOE představovala nová organizace možnost umístit do protektorátu své lidi, ovlivňovat místní situaci a být o ní dobře informována.

K projednání tohoto návrhu došlo 12. prosince 1940, kdy se na Piccadilly 131 uskutečnila porada přednosty zpravodajského odboru MNO československé exilové vlády v Londýně, plk. F. Moravce⁴⁴ se zástupci britských zpravodajských organizací SOE a SIS

³⁸ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 30.

³⁹ JELÍNEK, Zdeněk. *Operace Silver A*. Praha: Naše vojsko, 1992, str. 11.

⁴⁰ Tamtéž, str. 11.

⁴¹ MORAVEC, František a Hana MORAVCOVÁ-DISHEROVÁ. *Špion, jemuž nevěřili*. Voznice: Leda, 2014. s. 152-153.

⁴² Tamtéž, str. 152.

⁴³ MATUŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2005, str. 48.

⁴⁴ MATUŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2005, str. 48.

(Special Intelligence Service) tj. britskou tajnou službou. Na základě usnesení této porady byla vytvořena skupina ZÚ – zvláštních úkolů, někdy také jako skupina D. Jako hlavní této skupiny byl určen zajistit nábor, speciální výcvik a vše potřebné pro budoucí čs. parašutisty k operačnímu nasazení do Němci okupovaných zemí střední Evropy, a především na území Protektorat Böhmen und Mähren.

2.3.1 Organizace II. odboru MNO

Pro správné pochopení toho, jaké postavení měla skupina D v rámci správy II. odboru MNO je zapotřebí zmínit, že 2. odbor měl pod sebou 3 úseky. První dva spočívající v defenzivním a ofenzivním zpravodajství a třetí, který tvořila Vojenská rádiová ústředna (VRÚ). Důležitou částí pro úsek ofenzivního zpravodajství byly především 4 skupiny.

První nesla název Zpravodajská A, jenž byl svěřen úkol řídit výzvědné činnosti proti Německu za pomoci agenturní sítě čs. zpravodajství. Sekce A byla tedy zodpovědná za sběr a analýzu zpravodajských informací týkajících se Československa a Spojenců. To zahrnovalo informace o německých vojenských přesunech, strategiích a zdrojích, stejně jako o politickém vývoji v okupovaném Československu a sousedních zemích.⁴⁵ Skupina A také poskytovala podporu československým odbojovým skupinám působícím na okupovaném území. To zahrnovalo jejich zpravodajské zásobování, koordinaci sabotážních misí a zprostředkování komunikace mezi odbojovými buňkami a exilovou československou vládou.

Další skupina byla – Studijní B. Ta byla zodpovědná za analýzu vojenského a strategického vývoje v Československu i na širší evropské frontě. Tyto analýzy pomáhaly při vojenském plánování a rozhodování v rámci československých ozbrojených sil. skupina se podílela na formulování vojenské a obranné politiky Československa, zejména v reakci na měnící se dynamiku války a vyvíjející se strategie mocností Osy⁴⁶. To zahrnovalo hodnocení hrozeb, určování priorit a doporučení postupu vládě a vojenskému vedení.

Neméně podstatná byla také skupina – Šifrovací C. Ta, jak již její název vypovídá měla za úkol vývoj a údržbu kryptografických systémů pro kódování citlivých vojenských sdělení. Její spolupráce úzce souvisela také s VRÚ, které zašifrované zprávy předávalo tomuto oddělení, které mělo za úkol je dešifrovat.⁴⁷ V podstatě toto oddělení zahrnovalo navrhování bezpečných kódů a šifer k ochraně důvěrnosti a integrity zpráv přenášených mezi československými vojenskými jednotkami, vládními úředníky a spojeneckými partnery.

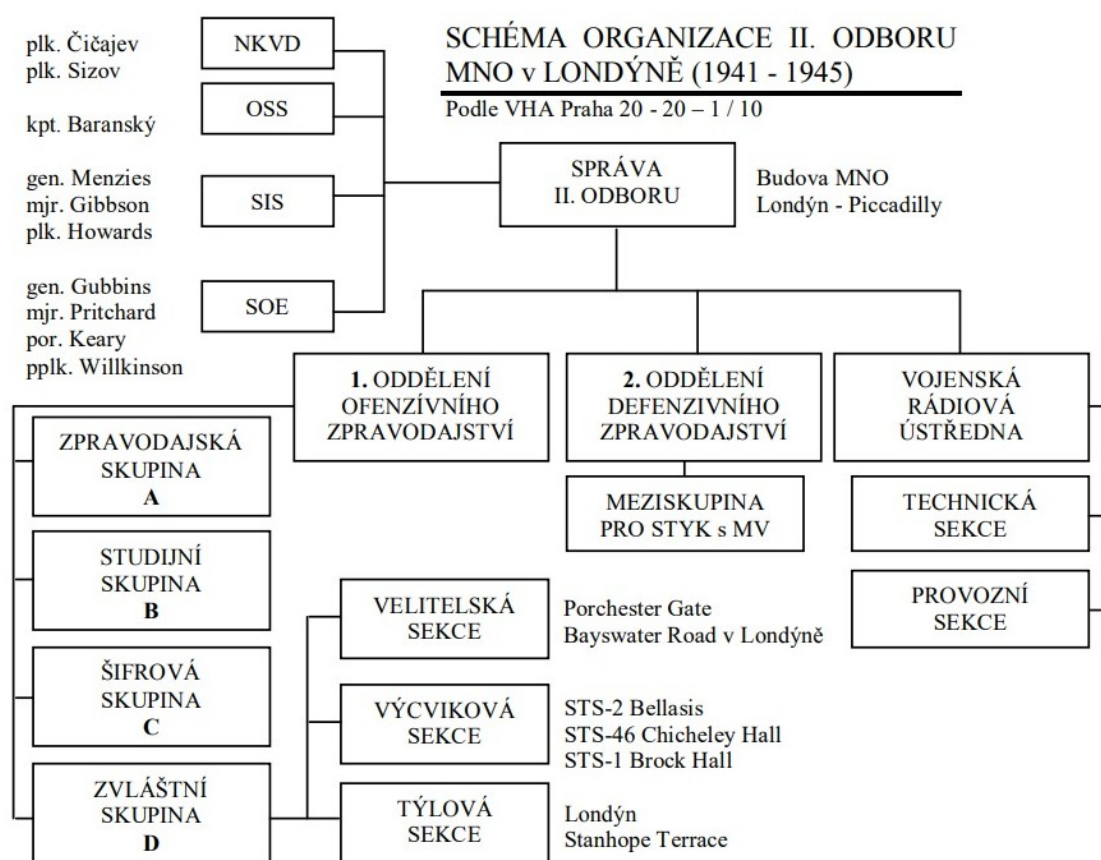
⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž, str. 49.

⁴⁷ MATUŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2005, str. 49.

Kromě vývoje šifrovacích metod byla šifrovací skupina také zodpovědná za analýzu nepřátelských kódů a šifer za účelem dešifrování zachycené komunikace. Rozluštěním nepřátelských kódů mohla skupina získávat cenné zpravodajské informace o záměrech nepřítele, pohybu vojsk, materiálu či nepřátelských agentů. Šifrovací skupina také spolupracovala se spojeneckými kryptografickými službami.⁴⁸

Poslední skupinou, která spadala pod úsek ofenzivního zpravodajství, byla právě zmíněná skupina D. Všechny tyto čtyři skupiny zmíněné výše spadaly tedy pod 1. úsek ofenzivního zpravodajství, za které zodpovídal pplk. gšt. Emil Strankmüller⁴⁹.

Obrázek 3. Schéma organizace II. odboru MNO.

2.4 Zvláštní skupina D

Jak jsem zmínil úkol, zvláštní skupiny D spočíval v přípravě parašutistů k plnění zvláštních úkolů, které jim měly být zadány SOE a exilovou vládou. Je vhodné uvést přehled vnitřního uspořádání tohoto oddílu, neboť každá z těchto sekcí hrála v logistice této jinou klíčovou roli.

⁴⁸ VHA, 20-20-1/10. Schéma organizace II. odboru MNO.

⁴⁹ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 293.

2.4.1 Vnitřní uspořádání skupiny D

První část sekce skupiny D tvořila velitelská sekce, která měla mít na starosti výběr vhodných kandidátů pro výcvik; organizační zajištění výcviku ve spolupráci s britskými orgány; administrativu; cílený výcvik jednotlivců podle jejich potenciálních úkolů, hodnocení přípravy a zpracování dat pro organizační využití. Jako zodpovědné osoby byli jmenováni dva muži, kteří stáli v čele velitelské sekce během druhé světové války, byli jimi dva řídicí důstojníci. maj. gšt Jaroslav Šustr a mjr. pěch Karel Paleček. V průběhu války po jistý čas do této sekce patřil také přidělení důstojníci npor. Rudolf Krzák, por. Gustav Loquens a rtm. Leopold Musil.⁵⁰ Velitelská sekce měla své sídlo v Porchester Gate v Londýně a její činnost byla plně podřízena přednostovi zpravodajského odboru, nebo jeho zástupci.⁵¹

Druhou sekcí Zvláštní skupiny D byla Výcviková sekce, zodpovědná za plnění programu výcviku československých parašutistů. Byla na rozdíl od velitelské umístěna mimo Londýn. Důstojníci této sekce se spolu s vybraným personálem účastnili výcviku vedeného Brity a sami organizovali každodenní a zesílený výcvik v objektech přidělených SOE pro výcvik československých parašutistů, tzv. speciálních výcvikových školách (STS).⁵² O instruktorech, kteří byli součástí této sekce se zmíním v pozdější kapitole právě v souvislosti s STS.

Týlová sekce byla budována postupně a zastávala úkol materiálně zajistit průběh jednotlivých částí výcviku a výbavy parašutistů⁵³ před odesláním do přiděleného úkolu. Mimo to byla také zodpovědná za ubytování a stravování. Této sekci bylo také svěřeno opatrovnictví a úschova pozůstalých věcí po parašutistech při jejich odletu do operace a po válce byly opět převezeny do rukou původních majitelů nebo pozůstalých⁵⁴. Nedílnou součástí se stalo také zajištění lékařských prohlídek a péče. Týlová sekce také zodpovídala za zkoušení a úpravu vybavení. S tím je také spojeno jméno čet. Vladimíra Maděry, který v značné míře řešil a prováděl úpravu obleků a prádla pro parašutisty vysílaných do akcí. Jedním z těchto nápadů byl „tlumok“, který plnil funkci přepravního vaku.

V celkovém pojetí skupinu D tedy tvořily 3 sekce: velitelská, výcviková a v poslední řadě týlová sekce s úkolem materiálně zajistit výcvik a připravit vybavení pro parašutisty, kteří

⁵⁰ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 293-4.

⁵¹ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 31.

⁵² Tamtéž, str. 31.

⁵³ Tamtéž, str. 34.

⁵⁴ Tamtéž, str. 34.

měli být odesláni do akce⁵⁵. Samotná myšlenka výsadků do protektorátu byla koncipována ve spolupráci s SOE, materiální zabezpečení a technické zázemí měla poskytnout britská strana s týlovou sekcí skupiny D. K tomuto usnesení došlo na zmíněné schůzi plk. Moravce se zástupci SOE, kde se mimo jiné rozhodlo, že bude vybráno prvních 12 dobrovolníků pro nadcházející výcvik. Další důležitou věcí bylo ujednání pomoci britských spolupracovníků v otázkách systému letecké přepravy. SOE nechala ve výběru kandidátů do parašutistických jednotek čs. zpravodajcům a velitelské sekci volnou ruku. V rámci vzájemné spolupráce se sestavil speciální pracovní výbor sestavený spolu z Moravcových zástupců ze zpravodajského odboru a ze zástupců SOE a SIS. Scházeli se několikrát do měsíce a projednávali zajištění a přípravu operací, pro příklad hlavní úkol SIS spočíval ve výrobě falešných legitimací pro parašutisty.

Zbývalo tak jediné, vybrat ty pravé adepty na nebezpečné a náročné úkoly, parašutisty. Úkolem zajistit nábor budoucích parašutistů byl pověřen major Karel Paleček. Ten s nábořem začal osobně ke konci roku 1940, kdy z vojáků československé brigády⁵⁶ v táboře Leamington ve střední Anglii začal sestavovat seznam prvních potenciálních výsadkářů.

2.4.2 Systém náboru a výběrové řízení

Stěžejní bylo, aby byl nábor postaven na naprosté dobrovolnosti, kdy kandidát musel sdělit svůj souhlas, protože nebezpečí, která případného parašutistu čekala, byla hodnocena jako nanejvýš riziková a pravděpodobnost přežití byla velice nízká.⁵⁷ Tuto proceduru výběru kandidátů na paradesantní výcvik si však nelze představovat jako nějakou veřejnou přihláškovou akci. Výběr probíhal v nejvyšším možném utajení, kdy volbou vhodných uchazečů byl pověřen major Strankmüller⁵⁸. Tito muži pak byli doporučeni pro přijímací pohovory, které vedl major Karel Paleček.⁵⁹ Tito budoucí parašutisté měli být pro pohovor vybíráni z řad příslušníků československého zahraničního vojska v Anglii, v počátcích se jednalo jen a pouze o vojáky z řad příslušníků 1. československé brigády. Nedílnou součástí k přijetí tvořil nejen samozřejmý výborný fyzický stav, ale také osobní vlastnosti jako byla spolehlivost, dobrovolnost, inteligence, anebo doporučení velitelů. Z vlastností osobní povahy, které naopak vylučovaly uchazeče pro účast na náborovém řízení byly chvástavost,

⁵⁵ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 32.

⁵⁶ ŠOLC, Jiří – Červené barety. Jiří Šolc. Praha: Naše vojsko, 1998, str. 88.

⁵⁷ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 321.

⁵⁸ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamäť národa, 2012 str. 193.

⁵⁹ STEHLÍK, Eduard a Martin BRABEC. *Češi proti Hitlerovi*. V Praze: Vyšehrad, 2021, str. 56.

zbabělost, lhostejnost nebo pijanství.⁶⁰ V podstatě se jednalo o cokoliv, co by mohlo ohrozit či způsobit selhání úkolu. Ačkoliv měl nábor probíhat v naprostém utajení tak se o tomto přijímacím řízení mezi vojáky proslýchaly různé historky o přístupu, který mjr. Paleček měl používat při výběrovém pohovoru vhodných kandidátů. Jako příklad lze uvést vyprávění vojáku: „*Vyprávělo se, že Paleček chodil po objektech v přestrojení za vojína, spal na ubytovných mužstva, jedl s ním v jídelně, naslouchal názorům a pozorně sledoval chování vyhlédnutých kandidátů.*“⁶¹ Paleček se nikdy nepřiznal, že by něco takového plánoval či prováděl, nicméně je patrné, že byla oficiálně kryta kvůli nedávné události povstání „28 svobodných pánů“. První nábor byl tak spuštěn zcela pod dozorem Palečka 27. listopadu 1940. Toho dne se zúčastnil shromáždění velitelů, po němž se přesunul k 1. praporu československé brigády a z předloženého seznamu vytipoval 6 osob, které pozval na pohovor. Náborový pohovor měly tvořit dvě části. *V první se měl vybraný voják dozvědět, že připadá v úvahu pro zvláštní poslání a jak důležité je toto poslání pro československý národ. Paleček mu dle svých slov nezastíral potíže a riskantnost tohoto úkolu. Vyjádřil-li se vybraný kandidát kladně, byl vzat do slibu a byla mu sdělena vážnost tohoto slibu. Následně mu bylo podrobněji naznačeno jeho možné poslání a byl opět dotázán, zda souhlasí. V kladném případě je zavázán ještě jednou rukou dlaní ve jménu našeho ujařmeného národa a našeho nejvyššího vojenského velení*⁶². Úspěšný absolvent tohoto pohovoru se tak stal čekatelem do doby, než jej povolalo velení⁶³ První dobrovolníky, kteří úspěšně prošli ústním pohovorem pak čekal velmi tvrdý a náročný výcvik na severozápadním pobřeží Skotska např. v oblasti opuštěných farem Garramor a Camusdarrach u Traigh House nedaleko jezera Loch Morar v oblasti Highlands, nehostinné Skotské vysočiny pod dohledem skotských a britských instruktorů z SOE a Commandos.

Velkým rozdílem, který praktikovali českoslovenští zpravodajci od svých exilových kolegů ze zpravodajských služeb okupovaných zemí, bylo zavrnutí možnosti nasazení Židů a žen pro úkoly na okupovaném území, neboť ženy „*nepovažovali za dostatečně psychicky a fyzicky odolné. Stejně tak odmítali nasazení Židů a českých Němců z čistě pragmatických pohnutek. Židé byli ve vlasti okupačními orgány vystaveni perzekuci a v případě českých Němců by bylo krajně obtížné překonat nedůvěru domácího odboje. Velkým problémem při výběru uchazečů byl nedostatek informací o jejich minulosti, které by bylo možné*

⁶⁰ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamäť národa, 2012, str.193.

⁶¹ MATÚŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2005, str. 100.

⁶² Tamtéž, str. 100.

⁶³ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 13.

konfrontovat se záznamy z úředních spisů“.⁶⁴ Nutno říct, že v případě lidí mající židovský původ nebylo toto rozhodnutí nijak rasově motivované. Tento krok byl naší vojenskou emigrací v Anglii svého času odsuzován, avšak byl také opodstatněn obavou a přesvědčením, že parašutisté židovského původu by byli v okupovaném prostředí vystaveni ještě většímu nebezpečí a mohlo by dojít k selhání už tak náročné psychologické přípravy. Další riziko bylo v zájmu zachování ilegality, neboť hrozilo upozornění některými semitskými rysy své fyziognomie. Ve výběru převažovala snaha vybírat osoby jevící se nevýrazným vzhledem a zamezit tak provokaci a čemukoliv co by mohlo vybočit z všedního dění a narušit tak anonymitu.⁶⁵ To, že ačkoliv se nemohli stát tito lidé parašutisty, nezměnilo fakt, že jejich výpomoc a aktivní zapojení v řadách domácího odboje pomohlo ke splnění nemnoha úkolů, kterým byli parašutisté během výsadkových vln vystaveni.

Během náboru byly omezené možnosti uchazeče náležitě prověřit. Zpravodajští důstojníci tak neměli jiné řešení než se často spoléhat na doporučení velitele, hodnocení kolegů, pozorování jedince během přípravného výcviku a jeho vlastní výpověď. Právě o doporučení velitele se opíral mjr. Paleček při svém výběru, kterému také pomáhal jeho starý známý pplk. Zeman-Barovský, velitel 1. praporu, který Paleček považoval za nejukázněnější.⁶⁶ Navzdory zcela neznámému podniku byl o zvláštní úkoly mezi vojáky zájem. V průběhu válečných let 1941–1943 se z vybraných dobrovolníků zúčastnilo tohoto výcviku kolem 300, avšak pouze 90 z nich bylo nakonec nasazeno jako parašutisté.⁶⁷ Výběr pokračoval i v letech 1944–1945, kdy bylo vycvičeno dalších 20 mužů.⁶⁸ Tuto skutečnost dále upevňuje neměnný fakt náročnosti samotného přijímacího výcviku, který jak jsem zmínil byl pod dohledem SOE a Commandos. Britští Commandos byly elitní britské speciální jednotky, které působily během druhé světové války. Po evakuaci Dunkerque v květnu a červnu 1940 navrhl britský premiér Winston Churchill vytvoření těchto vojenských jednotek pro nájezdy na pobřeží okupované Evropy.⁶⁹ Výcvik podle těchto elitních britských jednotek musel být však přizpůsoben a pozměněn pro potřeby československých paradesantů. Jako hlavní důvod je třeba vzít v potaz, že commandos působili jako jednotka o větším počtu mužů a jejich primární zaměření spočívalo

⁶⁴ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 13.

⁶⁵ Tamtéž, str. 14.

⁶⁶ MATUŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2005, str. 100.

⁶⁷ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 32.

⁶⁸ Tamtéž, str 32-33.

⁶⁹ Dunning, J. (2009). *The British Commandos: The Origins and Special Training of an Elite Unit*. Paladin, str. 94. Znamé jsou britské nájezdy na St. Nazaire, kde zničili suchý dok pro opravy německých lodí i jinde, např. v Norsku.

ve formě úderných oddílů, jež měly být použity pro útok na pobřeží na rozdíl od čs. parašutistů operující hluboko uvnitř nepřátelského území v daleko menším množství. Na základě tohoto principu došlo k intenzitě výcviku jednotlivce. Upustilo se od bojové průpravy jako bylo ničení a zdolávání drátěných zátarasů, minových polí či útoky na opevněné pozice nebo bunkry, protože jí nebylo tolik potřeba pro úkoly zvláštních operací, které zadávala exilová vláda. Pro tento druh výcviku bylo klíčové naopak zahrnout a spoléhat v nácvič diverzních a sabotážních akcí, ozbrojených přeпадů, střelbu a kontaktní boj se zbraní i beze zbraně, pudovou střelbu, strojení nástrah a pastí, rychlou orientaci a přežití v přírodě, maskování a navádění leteckých svazů ze země na vybraný cíl a ve výsledné fázi také podpořit domácí hnutí odporu za pomoci propagandy a dodávek vojenského materiálu tuto celkovou přípravu pak doplňoval zpravodajský a vyzvědačský výcvik se zaměřením na speciální zpravodajské fotografování a šifrování, které měl v MNO na starost kpt. pěch. Václav Knotek působící na VRÚ⁷⁰. Mezi další aspekty patřilo také členění psychologickému boji, organizace odbojových skupin, spojovací a konspirační způsob boje, průmyslová sabotáž, černá propaganda, zřizování vyčkávacích stanic atd. V zásadě tyto metody a jednotlivé kurzy představovaly výzvu pro každého odvážného muže a byly zásadní. Nutno zmínit, že samotné zahájení kurzu neznamenal pro vojáky jistotu jeho úspěšného dokončení.⁷¹

Po úspěšném absolvování tohoto komplexního výcviku prošli všichni úspěšní kandidáti paravýcvikem na základnách RAF ve speciálních Central Landing Schools ve Wilmslow a Mallaigi či na letišti Ringway u STS No. 51 blízko Manchesteru. Budoucí radisté absolvovali navíc radiokurs v Duke Hill a Fanny Neuk u Woldinghamu.⁷²

2.4.3 Druhy operačních skupin

Po splnění celého výcvikového kurzu byly z výsadkářů sestaveny operační skupiny čítající jednoho až šesti mužů. Tyto skupiny byly pak dále děleny na různé druhy podle cíle a úkolu dané operace v souladu s požadavky, které zadávala exilová vláda ve spolupráci s SOE.

„Kurýrní skupiny. Jejich úkolem zpravidla mělo být doručení informací a pokynů domácímu odbojovému hnutí. Nejčastěji se jednalo o poselství dr. Edvarda Beneše, které v průběhu

⁷⁰ PACNER, Karel. Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989. Historie (Themis). Praha: Themis, 2002. str. 219

⁷¹ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 14-15.

⁷² Tamtéž, str. 78.

války byly známé jako „Vzkazy do vlasti“⁷³. Spolu s nimi byly také dodávány důležité zprávy vojenského charakteru. Jednalo se o směrnice a taktické pokyny, šifrovací klíče, spojovací plány a provozní údaje pro chod radiových stanic.

Diverzní a sabotážní skupiny. Těmto skupinám náležel úkol po provedení výsadku splnit úkol mající ofenzivní charakter. Dopravovaly také sabotážní materiál, často šlo o nálože s trhavinou, ale také radiomajáky, které měli sloužit k přímému navedení spojeneckých letounů pro přímé bombardování.

Skupiny zpravodajské. Jim náležel úkol podchytit dosavadní zpravodajské zdroje a jejich rozšíření. Cílem bylo získávat zprávy vojenského, politického a hospodářského charakteru a vytváření vhodných podmínek pro přijetí ostatních výsadkových operačních skupin. Hlavní byla také zodpovědnost za řídicí funkci pro skupiny, které neměly přístup k spojovacím prostředkům.⁷⁴

Toto mělo být základní rozdělení operačních skupin, ke kterým později přibyly další. V praxi toto vše neznamenal avšak, že by skupina při svém úkolu plnila jen a pouze jeden daný úkol, ke kterému byla určena. Šlo spíše o rozdělení v návaznosti na metodiku, ke kterým byli parašutisté během výcviku připravováni pro splnění úkolů zadaných exilovou vládou. V průběhu války od zahájení první výsadkové operace docházelo podle výsledků těchto misí k úpravě a rozšiřování jednotlivých částí speciálního, někdy také zdokonalovacího výcviku. Zkráceně řečeno praxe úspěšných či neúspěšných úkolů modifikovala teorii přípravy pro další vlny výsadků.

4. Skupiny spojovací měly za úkol zdokonalit a zesílit prostředky rádiového spojení domácího odboje s Londýnem. Dopravit do vlasti moderní a výkonné aparatury s dobře vycvičenou obsluhou, šifrovací klíče, provozní údaje a dát se domácímu odboji k dispozici.

5. Zásobovací skupiny dopravovaly zpravidla domácímu odboji či skupinám dříve vysazeným technické a finanční prostředky, náhradní součástky k provozu radiových stanic apod.

6. Skupiny teroristické měly provádět po vysazení konkrétní úkoly stanovené a zadané zpravodajským odborem. Smyslem jejich akcí bylo vyvolat určité politické situace nebo reakce

⁷³ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1990, str. 296. K prezidentovým vzkazům do vlasti srov. edici těchto vzkazů: BENEŠ, Edvard, *Vzkazy do vlasti: Směrnice a pokyny československému domácímu odboji za druhé světové války*, ed. Jiří Šolc, Praha: Historický ústav Armády České republiky 1996.

⁷⁴ Tamtéž, str. 43-44.

veřejného mínění, které by mohly být vhodně využity v zahraničí a podpořily odhodlání k odporu doma.

7. Skupiny přejímací měly zejména zajistit a zprostředkovat dodávky vojenského materiálu pro připravované celonárodní povstání. K tomu byly technicky vybaveny radiomajákem EUREKA.⁷⁵

8. Skupiny organizační byly spojeny s poslední a nejvyšší formou boje, s domácím protiněmeckým povstáním. Měly k němu vytvářet vhodné organizační předpoklady v podobě budování vojenské organizace a zajistit její vyzbrojení leteckými dodávkami. K tomu byly vybaveny technickými prostředky.

9. Skupiny bojové měly v určených prostorech organizovat a provádět aktivní vojenský odpor záškodnickými akcemi, který by se vystupňoval v partyzánskou válku a postupně přerostl v povstání.⁷⁶

Po vystrojení a vyzbrojení byly předány zpravodajskému oddělení MNO československé exilové vlády v Londýně, které je řídilo v poli a s většinou z nich udržovalo rádiové spojení prostřednictvím VRÚ v Anglii, jejímž velitelem byl npor. pěch. Zdeněk Gold a byla umístěna v Duke Hill a později v Hockliffe u Bedfordu. Parašutisté, kteří absolvovali celý výcvikový kurz, neměli zřízen československou vojenskou správou žádný zvláštní odznak ani označení. Z toho důvodu měli vycvičení parašutisté pak dle řádných regulí, které stanovila komise britských vzdušných sil nášivku bílého padáku se světle modrými křídélky umístěný na pravém rameni battledressu⁷⁷. Podle počtu denních i nočních seskoků a vykonání speciálního výcviku jim bylo příslušné také nosit odznak britských výsadkových jednotek.⁷⁸

⁷⁵ Rebecca/Eureka byl transpondérový radarový systém z druhé světové války, který v letech 1940 až 1943 vyvíjeli Robert Hanbury Brown, John William Sutton Pringle a Charles Bovill v Telecommunications Research Establishment (TRE). Používal se k vysazování výsadkových jednotek a jejich zásob a později i k dalším účelům. Systém se skládal ze dvou částí: palubního vysílače se dvěma vysoce směrovými anténami (Rebecca)1 a pozemního odpovídače (Eureka).

⁷⁶ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 43-44.

⁷⁷ Battledress bylo označení pro vojenskou uniformu, užívanou britskými vojáky.

⁷⁸ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 57-58.

Obrázek 4. Fotografie nášivky výsadkových jednotek.

Pro parašutisty, kteří provedli minimálně jeden bojový seskok bylo povoleno našít odznak britských výsadkových jednotek nad levou kapsu battledressu. Parašutisté, kteří absolvovali celý výcvikový kurz a nebyli vybráni do operačních skupin, se vrátili opět k 1. československé brigádě v Anglii, o svém výcviku nesměli nikomu říct a dále již jen čekali na povolání do akce.

Operační skupiny vysílané do okupovaných zemí obdržely také šifrovací klíče. Jednalo se o dva typy těchto klíčů. První byl určen jako společný a druhý náležel jen a pouze veliteli dané operace. Princip těchto klíčů spočíval v systému dvojité transpozice a smluveným signálem. Tímto signálem byla v daném časovém intervalu ověřovaná pravost stanice, vysílání a bezpečnost přenášeného signálu. Všechny tyto zásady pak v poli měla zajistit operační skupina nebo zpravodajské oddělení. Těmito způsoby bylo možno zmenšit riziko radiových protiher ze strany německého gestapa a minimalizovat šíření dezinformací. Po praktické stránce měl tento systém, avšak nedostatek, který byl slabinou československých zpravodajců. Problém byl, že tento systém nebyl během války měněn s jediným rozdílem, který probíhal vždy v pozměnění hesla, To v praktickém významu znamenalo, že jakmile došlo jednou k odhalení tohoto systému, bylo pak pro německé odborníky v dešifrování jednoduché rozluštit význam přenosu.⁷⁹

⁷⁹ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 74.

3 SPECIAL TRAINING SCHOOLS

3.1 Vznik STS a formování výcvikových center

S vybudováním SOE začalo Spojené království zřizovat tajné prostory, ze kterých později vzniklo nemalé množství speciálních výcvikových prostorů, které měly připravovat pro tajné operace, špionáž, sabotáže a další specializované úkoly důležité pro oslabení nepřítele na jeho vlastním území. Tyto speciální výcvikové školy hrály zásadní roli při výcviku specializovaných agentů, kteří měli působit v týlu nepřítele, shromažďovat zpravodajské informace, provádět sabotážní mise a podporovat hnutí odporu na okupovaném území. Tento výcvik měl být plně podřízen účelu operace, provedení a zadání, které bylo dáno SOE a československou zpravodajskou službou. V souvislosti se širokou škálou těchto úkolů a operačních skupin pak bylo zapotřebí tomuto také přizpůsobit školení jednotlivých parašutistů. Do STS tak začali nastupovat budoucí zpravodajci, radisté, diverzanti, sabotážníci, ale také kurýři či propagandisté.⁸⁰ Neopomenutelnou část pak tvořili také operátoři vozidel, které měli tyto specialisty dopravit na místo úkolu a pokud to bylo proveditelné také zpátky na půdu Velké Británie.

První zařízení, které ještě před vznikem STS sloužilo pro výcvik specialistů SOE vznikla v Brickendonbury Hall. Brickendonbury bylo využíváno a stalo se stanicí nesoucí označení č. 17, která se specializovala na výcvik agentů a pracovníků odboje v průmyslových sabotážích. Z tohoto sídla byly zahájeny důležité operace, jako byl odvážný nálet na zničení norské továrny na těžkou vodu ve Rjukanu, které byly součástí německého jaderného programu a bombardování strojírenského závodu Renault ve Francii. Televizní dokument *Tajná válka*⁸¹ ukázal archivní film, na němž byly části panství využívány k nácviku takových náletů, a připomínka těchto aktivit byla nalezena při stavebních pracích v roce 1973, kdy byly ve vypuštěném příkopu objeveny nevybuchlé ruční granáty a ostré minometné granáty, avšak bohužel se nejednalo o nijak úspěšný projekt. Prvních 25 studentů, kteří prošli tímto zařízením nedokončilo svůj výcvik.

V průběhu války se SOE rozhodla za účelem výcviku specialistů vytvořit výcviková střediska s názvem Special Training School (STS), přičemž ze zaniklé školy v Brickendonbury Hall bylo navázáno na její původní účel a vznikla STS 17 zaměřená na destrukční výcvik. Po navázání kontaktu SOE s československými zpravodajskými důstojníky a založení

⁸⁰ Tamtéž, str. 36.

⁸¹ IMDb.com. (2011, Červen 20). Secret war. IMDb. <https://www.imdb.com/title/tt2312563/> [online] [cit. 2024-1-22].

speciálního oddělení odpovědného za výcvik mužů pro speciální operace⁸² – Zvláštní skupiny D se důstojníci této sekce se spolu s vybraným personálem účastnili výcviku Britů a sami organizovali každodenní a prohlubující výcvik v objektech přidělených SOE pro výcvik československých parašutistů⁸³. Tyto školy byly obsazeny vynikajícími instruktory, kteří používali moderních výcvikových metod s přihlédnutím k nejnovějším poznatkům, dosažených v oboru. Funkce STS nespočívala pouze v objektech pro potřebu výcviku. Mimo samotnou výcvikovou úlohu plnily školy také funkci stanic vyčkávajících, expedičních apod. Částečně byly též specializovány či vyhrazeny jednotlivým národním sekcím, třeba jen v omezeném období. Samotná specializace jednotlivých STS se během války často měnila, a to z prostého důvodu, kterým bylo utajení, ale také měnící se výcvikové potřeby SOE a spojenců. Materiální zabezpečení, správu a velení v těchto střediscích měli v rukou Angličané a každý běh těchto kursů byl doprovázen velícím důstojníkem národní armády dané skupiny, který byl podřízen britskému veliteli STS. Stanic podobného typu zřídila a využívala SOE ve Velké Británii či na Středním a Dálném východě, kdy jich údajně mělo být kolem šedesáti. Za druhé světové války jimi prošlo okolo 12 000 specialistů pro zvláštní činnost v německém, italském a japonském týlu⁸⁴. Spolupráce s jinými státy, které byly zavedeny do těchto programů také přinášela během války jisté inovace a výcvikové praktiky, kterých bylo později využito.

Samotné školy, které byly pod dozorem SOE, se nacházely také v různých částech světa v koloniích či mandátních územích mimo území britských ostrovů. Jednalo se například o školy zřízené v Kanadě v Torontu, kde byla založena STS 103, STS 101 v Indii v Singapuru, další školy byly mimo jiné i v Palestině a v Austrálii. Pro plánování společného výcvikového programu se Zvláštní skupinou D byla zřízena samostatná česká sekce tkz. Czech Section (označována také jako MY), kterou jsem již zmínil.

Členové paravýsadků potřebovali speciální výcvik pro bojové operace, které se měly uskutečnit v okupované vlasti. Jejich příslušníci výsadků tak byli cvičeni ve specializovaných výcvikových střediscích vytvořených SOE pro své partnery. Tyto mimořádně specializované speciální výcvikové školy se nacházely především v odlehlých částech anglického a skotského venkova, většinou na území na starých farmách, hradech nebo venkovských panstvích. Důvod zvolení oblasti venkova vycházel z praktického důvodu, že v prvních letech

⁸² ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 36-37.

⁸³ Tamtéž, str. 37.

⁸⁴ Tamtéž.

působení těchto škol docházelo k rozsáhlému bombardování letišť a vojenských objektů na území Británie německou Luftwaffe. Pro československé parašutisty, kteří si procházeli výcvikem v oblasti Skotska hrálo velkou roli prostředí. Skotsko bylo díky své geografické poloze ideálním místem pro výcvik jednotek pro speciální operace. Jeho členitý terén, odlehlé oblasti a rozmanitá krajina se podobaly těm, které se nacházely v okupované Evropě, a poskytovaly tak vynikající prostředí pro realistické scénáře výcviku. Cvičenci se tak mohli seznámit s typy prostředí, s nimiž by se setkali za nepřátelskými liniemi. V neposlední řadě umístění škol mimo velká města mělo zajistit lepší utajení a nepřitahovat tak nežádoucí pozornost německých špiónů nebo sympatizantů.

Výcvik jednotek speciálních sil měl tři fáze stupně: základní, zdokonalovací a speciální⁸⁵. Základní výcvik, který probíhal v jednotlivých STS se skládal především z assault a para course⁸⁶. Nedílnou součástí základního výcviku bylo také menší doškolení, které probíhalo na zámečcích kolem Londýna. Bylo zprostředkováváno druhým odborem, kdy zpravodajci seznámili parašutisty před svým úkolem se situací v probíhající v protektorátu. Byli seznámeni např. se systémem potravinových lístků, ošacení. Dále pak byl celkově rozebírán samotný úkol, který jim byl zadán, přiděleny šifry, hesla, výstroj a výzbroj spolu se záchytnými adresami na území protektorátu.⁸⁷ Samotné záchytné adresy byly součástí dotazníku

Členové zvláštní skupiny D byli převážně dislokováni na stanicích mimo Londýn. Parašutisty, kteří již absolvovali základní výcvik, bylo nutno před odesláním do operací podrobit dalším dodatečným druhům výcviku. Jednalo se o výcvik udržovací, zdokonalovací, popř. speciální.⁸⁸ K tomuto docházelo právě na zaměření jednotlivých STS. Tyto školy byly vysoce víceúčelovými zařízeními, avšak s omezenou kapacitou. Jejich existence byly obvykle vymezeny délkou operačního období, kdy se předpokládalo, že s jeho ukončením bude vyčerpaná i kapacita STS. Proto v zájmu utajení, které jsem zmínil již dříve, mělo každé operační období svoji charakteristickou výcvikovou stanicí, která se po jeho dobu stávala dočasnou pevnou základnou, domovem parašutistů. Pro uvedení pár příkladů školy sloužící pro první vlnu zvláštních operací to byla STS 2 nacházející se v Bellasis u Dorkingu. Pro

⁸⁵ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993 s 31

⁸⁶ Útočný a seskokový kurz.

⁸⁷ Tamtéž, str. 71-72.

⁸⁸ Tamtéž, Šolc, 1993, str. 31.

druhou vlnu STS 46 v Chicheley Hall a pro třetí vlnu výsadků to byla škola STS 1 v Brockhallu u Northamportu.⁸⁹

Záškodník nebojuje, záškodník ničí. Není to zbabělost, je to nutnost. Toto základní heslo konspiračního boje bylo vštěpováno instruktory všem účastníkům assault course na všech základnách SOE v Anglii i Skotsku. Adepti zvláštní skupiny D byli v STS No. 25 v Traigh House cvičeni převážně v umění tiché likvidace protivníka tzv. silent killing, dále pak boje beze zbraně tzv. unarmed combat, absolvovali velmi náročný výcvik fyzické přípravy tzv. physical training, osvojili si umění ovládat destrukční činnost ve všech podobách tzv. demolition course, naučili se ovládat veškeré tehdy dostupné zbraně protivníka, cvičili letmou střelbu i střelbu na cíl. Bližší techniky a specifické metody výcviku pro dané operace popíšu v další kapitole samostatně. Po zdárném ukončení výcviku u STS No. 25 absolvovali všichni desetidenní výsadkový výcvik a budoucí radisté navíc výcvik radiooperátora. Ze všech 352 účastníků třinácti měsíčních kurzů pouze tři výcvik nedokončili a jeden z nich dokončil později nový kurs. Výjimkou zde byl kurz desantů z operace Wolfram, kde byli úspěšní všichni.

Na pobřeží severozápadního Skotska poblíž nejhlubšího britského jezera přes dvacet kilometrů dlouhého Loch Morar byla umístěna v Traigh House a na nedalekých farmách Camus Darrach a Garramor speciální výcviková stanice STS No. 25. Základna v drsné krajině Skotské vysočiny Highlands v hrabství Inverness, umístěná několik kilometrů od konečné železnice v Mallaig, se v letech 1941–1943 stala na dlouhou dobu domovem 252 československých dobrovolníků.

Prvním britským velitelem, určeným pro základnu STS No. 25 byl mjr. gardové královské skotské pěchoty (tzv. Highlanders) J. T. Young. Po něm následoval mjr. Millar. K instruktorům STS No. 25 patřil kpt. Denis Nicholson, por. Michael Crosby a por. J. Hamilton-Smith. Styčným důstojníkem byl kpt. Francis Eduard Keary, pracovník středoevropské sekce SOE. Kpt. Keary působil několik⁹⁰ let v předmnichovském Československu jako špičkový agent SIS. V roce 1938 jej bylo možné potkat na Pražském hradě, kde pomáhal organizovat odlet abdikovavšího prezidenta dr. Edvarda Beneše do Velké Británie a jako poradce se účastnil i tajného přesunu celého zpravodajského oddělení tehdejší čs. armády do exilu. Z 40 mil vzdáleného Fort William, sídla Commanda No. 6, dojížděl do Traigh House vyučovat

⁸⁹ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 31.

⁹⁰ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 48.

destrukční způsob boje instruktor commandoss kpt. Ord. Od srpna 1942 do dubna 1943 působil v Traigh House jako styčný důstojník, tlumočník a instruktor npor. pěchoty Antonín Petrák.⁹¹

3.2 Denní režim a život parašutistů na STS

Jak jsem zmínil již předtím, STS sloužily parašutistům k prohlubování a zdokonalování výcviku, ale také jako dočasný domov, kde parašutisté svůj čas na těchto školách trávili různým způsobem. Ideální zdroj pro vytvoření si představy o tom, jakým způsobem probíhal se nachází v pokynech pro organizaci výcviku na STS 46, zasláná npor. Rudolfem Hrubcem, ke kterému se ještě dostanu, protože se jednalo o jednoho z instruktorů a velitelů. V dokumentu, který byl zaslán npor. Hrubcem se lze dočíst o domácím řádu, který uvádí přesné časy pro dané aktivity a kdo je zodpovědný za velení v STS 46. Velitelem komplexu byl major britské armády Hon.R.Anson, který zároveň také zodpovídal za řízení vzájemného poměru československé a britské armády. Zástupcem velitele a velitelem čs. skupiny byl npor. R. Hrubec. O vnitřní pořádek u čs. skupiny dbal vždy dozorčí důstojník a dozorčí rotmistr, který byl týdně určovaný velitelem čs. skupiny. Stěžejní byl pro chod STS také denní řád, pod kterému parašutisté podléhali. Denní řád trval v běžném chodu od pondělí až do pátku. Začínal budíčkem, který byl v 7:00 po budíčku byla ranní půlhodinka, ve které probíhala ranní hygiena a rozcvička od 7:15 do 8:00 a v 8:45 probíhala snídaně. Po snídani byla časová chvilka věnována úklidu a ustanovení pořádku ve světnicích a na lůžkách, které jim byly přiděleny. Světnice měly být opuštěny čisté do 9:00, kdy se parašutisté přesouvali do „zaměstnání“, ve kterém byli od 9:15 až do 12:50. V 13:00 byl oběd a poté opět od 14:30 nastupovali do zaměstnání do 16:30 kdy byl vyhrazen čas na čaj. Po čaji opět parašutisté nastupovali do zaměstnání od 17:00 do 18:50. v 19:00 byla večeře a možnost použití koupelny. Nebylo povoleno plýtvání vodou a elektřinou. Pak následovala večerka ve 22:30 a světla se zhasínala v 22:45. Tento režim probíhal i v sobotu, tak jako ve všední dny do 13:00. Změnou byla večerka, která byla až v 24:00. V neděli parašutisté necvičili a měli volno. Budíček byl posunut na 8:00 a světla se opět zhasínala v 22:45, aby parašutisté byli na další den čerství. Přestávky pro převlečení nebo případnou změnu učeben či míst byly zahrnuty do vyučovacích hodin a jednotliví přednášející instruktoři se měli postarat, aby se frekventanti, příslušníci jednotek dostavili včas do následující hodiny. Všechny propustky pro parašutisty předběžně schvaloval npor. Hrubec a velitel komplexu mjr. Anson. Běžně se mohli parašutisté pohybovat po zaměstnání v okolí na tkz. volnou vycházku v blízkém okolí. Na vzdálenost,

⁹¹ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamäť národa, 2012, str. 13.

kteřá byla většá, než 5 mil potřebovali už propustku. Pro dovolené a propustky platilo omezení, platné podle směrnic britské armády. Zákaz pro udělování platil na Londýn a jeho nejbližší okolí dále nynější prostor brigády spolu s bývalými/budoucími prostory pro čs. brigádu a prostory Huntingdon a Cambridge. Parašutistům byly doporučovány návštěvy prostorů Petersborough, Leicester, Nottingham a Stamford. Výjimky mohlo udělit pouze II. oddělení MNO v Londýně.⁹²

K trávení volného času či pro osobní osvěžení parašutistům byly k dispozici cizojazyčné časopisy a knihy, ale také české. Běžné bylo taky poslouchání rádia nebo gramofonových desek či hraní na klavír. K dispozici jim také byly deskové hry, šachy a table-tenis, hraní karet o peníze bylo zakázáno a za všechny tyto věci, které byly inventárně spravovány výkonným rotmistrem ručili také společně všichni frekventanti a příslušníci jednotky. Pro parašutisty byla také často vítaná možnost návštěvy biografu a jiných zábavních a sportovních podniků za podmínky, že nedojde k hrubému porušení řádného chodu a účelu výcviku. Běžné byly taky návštěvy hostince Chester Arms, avšak návštěvy v době zaměstnání byly striktně zakázány. Mezi velice oblíbenou aktivitu patřily také pravidelné fotbalové zápasy mezi jednotlivými četami jejichž součástí bylo soutěžení o nějaký proviant např. flaška whiskey.⁹³

3.3 ČSR instruktoři STS

Součástí jednotlivých STS byly také instruktoři. Ti byli zodpovědní za předávání poznatků a školení parašutistů, kteří procházeli různými částmi výcviku. Instruktoři působící na speciálních výcvikových školách byli v uspořádání zvláštní skupiny D součástí výcvikové sekce a myslím si, že je na místě je zmínit. Jejich úkolem bylo po skončení každého školení podat zprávu o každém účastníkovi. Tato hlášení o jejich fyzických a morálních hodnotách během školení, popř. hlášení pak vedla k doporučením pro další využití.⁹⁴

Pro čs. parašutisty je s pojmem instruktor a většinou škol, na kterých působili úzce spojováno jméno již zmíněného nadporučíka, později kapitána R. Hrubce, který byl právě od konce podzimu 1941 až do roku 1943 hlavním instruktorem pro výše zmíněné parašutisty z STS 46⁹⁵, 2 a 1. STS 46 sloužila pro kurzy soustředěné na zpravodajství, výrobu a manipulaci s trhavinami domácí výroby⁹⁶. Na těchto komplexech spolupracoval spolu s Rudolfem

⁹² VHA 37–382–2 / 63–74 Organizace výcviku na STS 46, zaslaná npor. Rudolfem Hrubcem.

⁹³ VHA, 37–289–10 Deník Rudolfa Hrubce z STS 25.

⁹⁴ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamäť národa, 2012, str. 213.

⁹⁵ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 32

⁹⁶ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 295.

Krzákem, který byl od dětství jeho přítelem. Když došlo k okupaci ČSR, oba tito muži se spolu rozhodli 7.6. 1939 pro odchod do Polska k zahraniční armádě. Později spolu bojovali také ve Francii, kde R. Hrubec působil jako velitel kulometné čety 1. pěšího pluku a od 9. ledna 1940 vykonával stejnou funkci u smíšeného předzvědného oddílu tkz. (SPO). Když se po pádu Francie dostal do Anglie byl plk. gšt. Vrzáčkem⁹⁷ popsán jako člověk který „*Pracuje svědomitě a soustavně, nepotřebuje dozoru bez postranních cílů a špatných sklonů s dobrým chováním a vystupováním. Lze předpokládat, že k boji jej vedly důvody ideové. Hodí se velmi dobře jako velitel čety u motorizované jednotky. Dobrý kulometčík a motorista. Žádá k letectvu – vycvičený pilot*“⁹⁸. Rudolf Hrubec na základě náročné zkoušky a prohlídce zraku nebyl k letectvu přijat. A byl nasazen jako důstojník velitelské zálohy, kde byl později oceněn pro své schopnosti pplk. V. Příkrylem jako: Muž s výtečnou kvalifikací, kterou zdůvodňoval „*Bystrý, chápavý, velmi pracovitý, pilně studuje jak všeobecné věci, tak i svůj zamilovaný obor letectví a parajednotky, a to jak ze strany technické, tak i taktické. Velmi rázný, rozhodný, vyhledává odpovědnost. Výtečný důstojník*“⁹⁹. Právě díky tomuto nadšení pro výsadky, problémy související s technickou a taktickou stránkou a jeho vlastnostem si jeho zájmu v tomto oboru všimla v roce 1941 1. ČSR brigáda, kde se stal jedním z prvních absolventů padákového výcviku. Stal se instruktorem a předložil jeden z návrhů k vytvoření výsadkové jednotky, včetně jejího výcvikového programu. 20.9. 1941 odjel do Skotska, kde byl již plně svázán s činností výcvikové sekce pro zvláštní skupinu D. Později pak od konce října 1941 působil jako instruktor do roku 1943, kdy byl určen jako velitel odloučené sekce Zvláštní skupiny v Itálii. Npor. R. Hrubec prošel za své působení největším počtem speciálních výcviků nejen v řadách britských jednotek, ale také polských a amerických výsadkářů. Byl považován za znalce techniky v oblastech padákové, výsadkové techniky a zacházení se zbraněmi či výbušninami. Cizí mu také díky jeho zájmu o letectví nebyly ani letouny s kluzáky. Hrubec padl jako člen operace SILICA v Itálii v roce 1944, stal parašutistou, který za války dosáhl největšího počtu seskoků a je označován za jednoho z nejlépe vycvičených parašutistů.¹⁰⁰

Druhé velké jméno, které se váže k čs. instruktorům působícím na STS je bezpochyby nadporučík Rudolf Pernický, který ve výcvikové sekci¹⁰¹ zastával funkci výkonného

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž, ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. str. 32

⁹⁹ Tamtéž, str. 32.

¹⁰⁰ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 32.

¹⁰¹ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 293.

důstojníka. Původně byl přidělen ve Velké Británii do velitelské zálohy 1. baterie dělostřeleckého pluku. V roce 1942 se stal členem skupiny D, kde působil jako instruktor STS 2, která sloužila pro účely zdokonalovacího a udržovacího výcviku. Zde působil nepřetržitě až do nástupu na plánovanou operaci do vlasti. Na rozdíl od R. Hrubce a jeho zálibě v letectvu byl Pernickému blízký spíše obor střelby. Absolvoval speciální kurzy sabotážního a zpravodajského zaměření. V průběhu války byl odešel do Londýna a připojil se k šifrovací a zpravodajské skupině, kde mu bylo v roce 1944 svěřeno velení nad operací TUNGSTEN.

Posledním z velkých jmen bych rád zmínil poručíka Antonína Petráka, na jehož vzpomínky se ve své práci často obracím. Antonín Petrák absolvoval parašutistický výcvik a hlásil se k zařazení do výsadek v okupované vlasti. Pro své schopnosti po stránce fyzické odolnosti a pedagogických vlastností byl však štábním kapitánem Jaroslavem Šustrem přidělen jakožto budoucí instruktor pro parašutisty. Byl poslán k absolvování Company Commandos School spočívající v útočném boji a po jeho úspěšném splnění působil jako instruktor útočného boje pro STS 25. Krom instruktážní činnosti byl schopný tlumočnický a styčný důstojník. V pozdějších letech války tak v této funkci setrval i na školách STS 1 kam byli v letech 1943 Čechoslováci přesunuti.¹⁰² V letech 1944 došlo k jeho převelení k československé obrněné brigádě jakožto velitel pro doprovodné zbraně. Zúčastnil se velkého množství akcí proti nepříteli, mezi které lze zmínit obléhání Dunkerque Spojenci.

V oblasti radio instruktorů se prosadil důstojník výcvikové sekce pro parašutisty Josef Süsser. Stejně jako Hrubec bojoval Süsser ve Francii, kde v Montpellier sloužil jako velitel výcvikové radioroty u telegrafního praporu v 1. pluku 1. československé divize. Po obsazení Francie pokračoval ve svém válečném působení v Anglii, kde absolvoval parašutistický kurz, později mu byl svěřen kurz pro odborný výcvik radistů. Během války udržoval rádiové spojení se skupinami vysazenými v protektorátu a zároveň připravoval šifrovací klíče. V roce 1944 absolvoval ve Skotsku SAS (Special Air Service) výcvik. SAS byla "zvláštní", protože byla mnohem menší a zaměřovala se na partyzánský boj, například na útoky na nepřátelská letiště a narušování jejich komunikačních linek. Před koncem války byl odeslán do Evropy, kde mimo jiné na Podkarpatské Rusi s osobním šifrovacím klíčem a zajišťoval spojení československé politické reprezentace v Chustu s exilovou vládou v Londýně.

Počet instruktorů a členů zodpovědných za výcvikovou sekci se v průběhu působení parašutistů měnil. Mimo známější jména se o řádný průběh zasloužili také např. četař asp.

¹⁰² POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamäť národa, 2012, str. 213.

Čestmír Šíkola, který absolvoval kurz na STS 44, po jehož dokončení v roce 1942 působil jakožto radioinstruktor na STS 2 v Bellasis u Dorkingu. Měl skvělé výsledky ve spojovacím výcviku. „*V Morseově abecedě přijímal 120 písmen a 100 číslic za minutu*“¹⁰³. Ve střelbě a v zacházení se zbraněmi školili parašutisty také rotmistři Turšner a Modřavský.¹⁰⁴

4 VÝCVIK ČSR PARAVÝSADKÁŘŮ

V předchozí kapitole jsem nastínil základní druhy výcviku a funkce STS, které parašutisté museli úspěšně zvládnout. V předchozích částech jsem zmínil, že celková koncepce výcviku byla dělena na 3 části. Základní, speciální a udržovací. V této kapitole se budu věnovat podrobněji hlavním částem a popisovat postupně jednotlivé, metody a vybavení. Jak bylo zmíněno základní část výcviku byla dělena na 2 důležité kurzy, jimiž byl tzv. assault course – seskupení měsíčních kursů útočného boje, které byly tvrdou vstupenkou do řad sabotážníků, zpravodajců a partyzánů v zemích nacisty okupované Evropy a para course – seskokový kurz, který přímo navazoval na dovednosti, které si vojáci osvojili při průchodu kurzem útočného boje.

4.1 Assault course

Pro útočný kurz vytvořilo SOE výcvikové středisko STS 25, které bylo umístěno na farmách Garramor a Camus Darrach ve Skotsku¹⁰⁵. Samotný kurz trval čtyři týdny a byl veden pro skupiny po 20 mužích. Svědectví o průběhu jednoho z těchto kurzů podává také již zmíněný Antonín Petrák ve svých pamětech „*prešli sme krátkym spravodajským poučením, počas ktorého sme sa dozvedeli, že je pred nami štvortýždňový tvrdý výcvik, ktorý bude v piatom týždni ukončený zoskokom z padáka. Celý výcvik je tajný. Akékoľvek súkromné poznámky k výcviku sú zakázané. Pre školské poznámky dostávame zvláštny zošit, ktorý sa po skončení výcviku odovzdá. Styk s miestnym obyvateľstvom je zakázaný, treba sa mu vyhýbať. Naše listy podliehajú cenzúre, odovzdávajú sa nezalepené. Nesmieme v nich uvádzať, kde sme a čo robíme. Vychádzka je povolená len v bezprostrednej blízkosti miesta ubytovania tak, aby sme boli stále pod dozorom britského veliteľa. Baviť sa o priebehu výcviku po jeho skončení je zakázané*“¹⁰⁶. Z těchto vzpomínek je zřejmé, že v zájmu utajení se nedochovalo moc fotografií, které by ukazovaly bližší náhled o to, jak jednotlivé části výcviku přesně vypadaly.

¹⁰³ BŘEČKA, Jan. Čestmír Šíkola (1919-2008). Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR. Praha: Magnet-Press, 24.6.2008, 57(2), 138-140.

¹⁰⁴ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 33-34.

¹⁰⁵ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 201.

¹⁰⁶ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamäť národa, 2012. str. 204

4.1.1 Tělesná průprava a tiché zabití

Parašutisté se učili základní teorii a praxi útočného boje a vštípili jim obvyklé reakce na kritické situace. Cílem tréninku bylo celkové zvýšení fyzické a psychické vytrvalosti. Metodou tohoto nezvykle náročného kurzu bylo prohloubení fyzické kondice, výcvik v terénu, ostrá střelba, přímý boj muže proti muži, použití výbušnin, radiotelegrafický výcvik, sběr zpravodajských informací a topografický výcvik.¹⁰⁷ Plán, který byl pro potřeby výcviku se tak skládal a byl přizpůsoben k dosažení věrohodné simulace, kterým mohlo dojít při plnění jednotlivých úkolů. K zvýšení fyzické zdatnosti byla pro potřebu STS 25 zřízena rozsáhlá překážková dráha, kterou tvořila široká škála objektů, které měli budoucí parašutisté různými způsoby přelézt, slanit, podlézt nebo seskočit. Cílem těchto cvičení bylo rozšířit krom obratnosti také rychlé rozhodování pro nejsnazší překonání. Krom samotné překážkové dráhy pak tyto cvičení probíhaly na hřištích a tělocvičnách, kde se prováděly různé gymnastické cvičení, kotouly, přemety. V okolí Skotska bylo pak cvičeno překonávání přírodních překážek, lezení po stromech, běhy a přesuny v různém terénu. Jednotlivé prvky také obsahovaly překonávání řek, plavání či skoky do ledové vody nebo jedoucích automobilů. Ve výsledku předmětem těchto cvičení bylo také jistým způsobem prohloubit odvalu.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Vladiměr Mucha, Ing. / I. (2009, Červen 15). Special training stations VE skotsku a Anglii. Valka.cz. <https://www.valka.cz/13178-Special-Training-Stations-ve-Skotsku-a-Anglii>. [online]. [cit. 2023-12-8].

¹⁰⁸ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 51-53.

Obrázek 5: Překonávání přírodních překážek na STS 25.

Obrázek 6: Část překážkové dráhy.

Krom samotné tělesné zdatnosti byli parašutisté pak také školeni v oblasti boje muži proti muži. V tomto směru bylo zaměření soustředěno na boj se zbraní i beze zbraně. Metodika pro boj beze zbraně čerpala z různých prvků bojových umění jako bylo například judo, karate box

či zápasy.¹⁰⁹ Cvičení probíhalo v oblasti jak útoku, tak obrany proti jednotlivci či skupině osob. Důležitý důraz byl pro parašutisty kladen technice tichého zabití neboli „silent killing“. Ta spočívala v likvidaci cíle bez vzbuzení pozornosti. Pro správné provedení bylo potřeba znát jisté prvky anatomie lidského těla, proto cvičení spočívalo v osvojení si znalosti slabých míst na lidském těle a zasazení smrtelné rány jakýmkoliv způsobem, nožem, údery rukou, nohou, hřbetem ruky vedenými na hlavu zepředu i zezadu. Antonín Petrák toto cvičení opět popisuje ve svých pamětech: *„Zvláštnosťou boli špeciálne nože na tiché zabíjanie. Bol to najagresívnejší spôsob neozbrojeného boja zahrňujúci spôsob obrany pri napadnutí nožom alebo iným útočným predmetom. Sem patria posledné fázy napadnutia a zabitia strážnych a iných osôb nepriateľa tichým spôsobom. Najväčšou ťažkosťou tohto výcviku bola vždy neschopnosť praktizovať a vidieť výsledky na živej osobe, hoci uchytienie, údery a napadnutie nožom sa praktizovali s plnou zúrivosťou na špeciálnych maketách. V každom agentovi sa nepodarilo vyvolať agresiu.*¹¹⁰

Obrázek 7: Ukázka metody silent killing (tichého zabití).

Na druhou stranu při selhání tichého zabití byli parašutisté cvičeni v obraně proti noži, pušce a jiným zbraním. V obraně pak bylo používáno povalení, sražení k zemi, škrčení atd. Mimo

¹⁰⁹ MATÚŠŤ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004, str. 115.

¹¹⁰ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglän: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamät' národa, 2012. str. 218.

zdatnosti tichého zabití byly prohlubovány také praktiky znehybnění, vedení zajatců, přepad a odzbrojení.¹¹¹ Vědomosti získané v některých částech fyzické zdatnosti byly důležitou přípravou pro pozdější výsadek. ¹¹² Účastníci se učili vyhýbat se pohybu na horizontu, chodit tiše podrostem, využívat přirozené pozadí nerovného terénu a nepozorovaně se dostat z jednoho místa na druhé. Lezli po skalách, útesech a skalkách, přibližovali se ke zvěři, číhali na skupiny. Z unavených mužů se vyžadovalo, aby ze sebe vydali všechno, i ten poslední kousek energie, který rozhodoval o životě a smrti. Tento intenzivní způsob fyzického tréninku měl ochránit životy, které závisely na fyzické schopnosti pochodovat desítky kilometrů denně při překonávání překážek.¹¹³

Obrázek 8: Antonín Petrák při nácviu tělesné zdatnosti.

4.1.2 Střelecký výcvik

Součástí útočného kurzu byla manipulace a střelba z různých druhů palných zbraní, protože ačkoliv metoda tichého zabití byla účinná během operace hrozila také přímá konfrontace s ozbrojeným nepřítelem na větší vzdálenosti, kde metody určené pro „close combat“ ztrácely účinnost. Výcvik se zbraněmi nebyl pro mnohé parašutisty novou věcí, protože většina z nich se aktivně zúčastnili bojových akcí ještě před pádem Francie, a tudíž byli obeznámeni s funkčností a manipulací se zbraněmi. Nicméně kurz pro parašutisty oproti jiným složkám armády se lišil v přístupu a tím i ve standardní výbavě. Při plánování vojenských operací nad území protektorátu byli parašutisté často limitováni možnou výzbrojí, která musela odpovídat potřebám předpokládaných situací. Ačkoliv byli cvičeni parašutisté se zbraněmi britskými,

¹¹¹ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 51.

¹¹² MATUŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004, str. 114-155.

¹¹³ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamät' národa, 2012, str. 217.

americkými, tak bylo zapotřebí znát také zbraně německé výroby a spoléhat na praktičnost¹¹⁴. Proto bylo méně soustředění na používání standartních pěchotních opakovacích pušek, jako byl například standartní britský Enfield nebo lehký kulomet Bren. Důvody byly prosté, obě tyto zbraně se nehodily pro operaci v utajení, protože byly velké, těžké a špatně se schovaly. Další důvod spočíval v použití těchto zbraní, Enfield a Bren byly použity pro přesnou střelbu na kterou během operací parašutisté zkrátka často neměli čas. Parašutisté z těchto důvodů byli cvičeni právě na tzv. „střelbu od boku“ za pomoci pistolí a samopalů, které obě kritéria zmíněná dříve plnily lépe. Jako příklad lze uvést klasický Tommy gun americké výroby, který byl posléze nahrazen samopalem Sten gun a standartní pistole Welrod nebo Colt 19. Obě tyto zbraně byly lehčí, menší a levnější konstrukce. Zároveň tyto zbraně dokázaly taktéž krom standartní spojenecké munice používat německou municí.¹¹⁵ Změnou bylo také částečné upuštění od stereotypu pěchotních střelnic, kde střelba probíhala na stacionární cíl a upřednostnění střelby za běhu, před sebe i za sebe, do boků ze stromů oken či na jedoucí vozidla. V případě parašutistů se počítalo, že použití střelných zbraní mělo sloužit k obraně a za ideálních podmínek pouze v noci. Výjimkou byly samozřejmě operace, které měly za cíl eliminovat danou osobu např. operace ANTHROPOID.

¹¹⁴ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výchov československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 51-52.

¹¹⁵ FOOT, M. R. D. *SOE: an outline history of the Special Operations Executive: 1940-46*. London: British Broadcasting Corporation, 1984. str. 84-88.

Obrázek 9: Fotografie pochodu účastníků kurzu útočného boje ve Skotsku.

Obrázek 10: Fotografie nácviu střelby z lehkého kulometu BREN a samopalu Thompson pod dohledem instruktorů SOE.

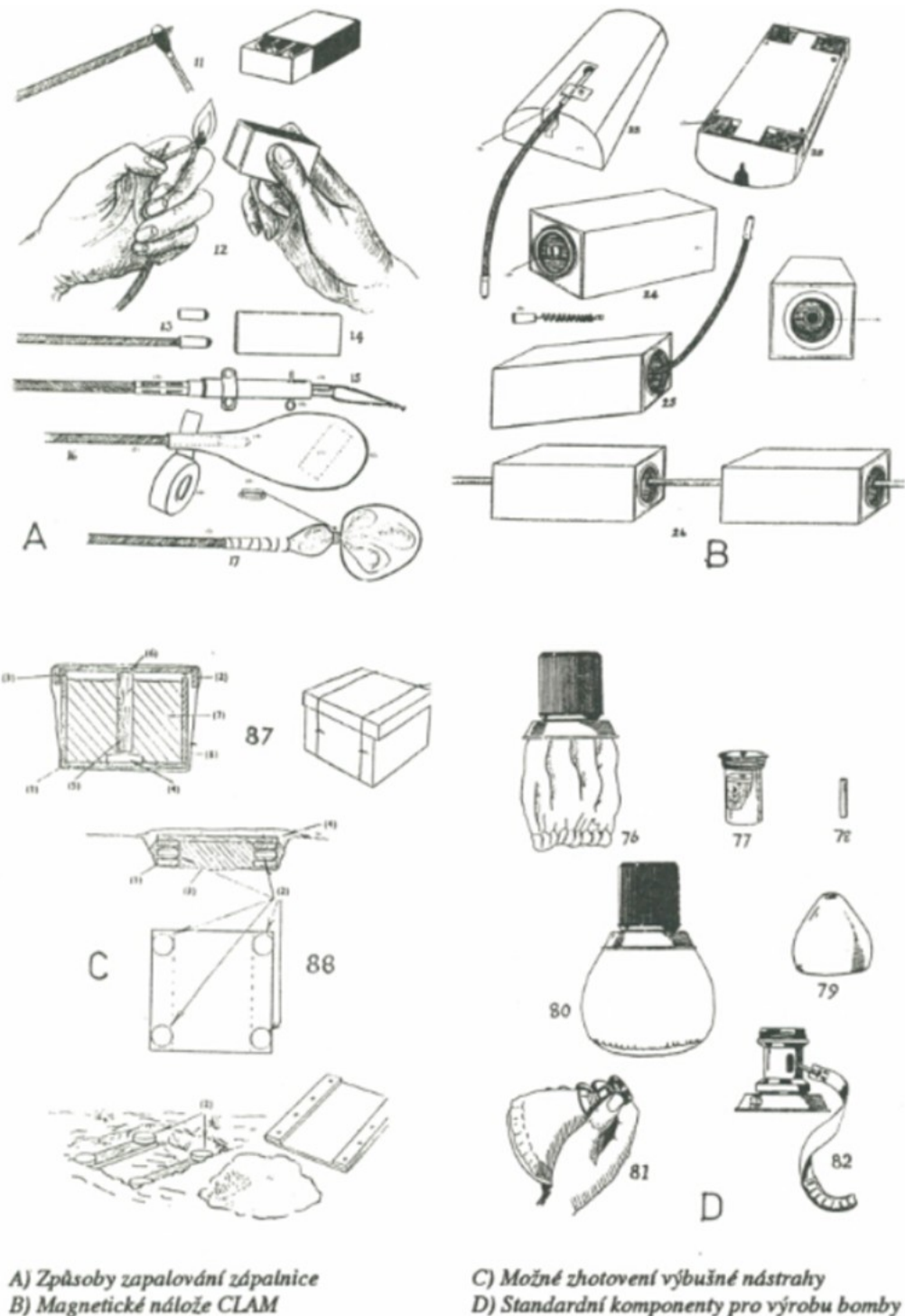

Obrázek 11: Fotografie Rudolfa Hrubce při předvádění anglického samopalu Sten II.

4.1.3 Ženíjní výcvik

Velkou další částí kurzu útočného boje vytvořené pro operace sabotážního charakteru doplňoval nutný ženíjní výcvik. Tento druh výcviku byl zaměřen na rozvoj schopnosti manipulace s trhavinami, granáty a zápalnými látkami. Parašutisté se zde učili také podomácku vyrobit různé jednoduché výbušniny, které při svých operacích použili k ničení a

sabotáži. Cíle, na které byly později použity tvořily důležité body dopravních komunikací, silnice, stožáry nebo různé rozsáhlé železniční koleje s mosty, které spojovaly důležité průmyslové továrny.¹¹⁶

Obrázek 12: Nákres výbušných zařízení.

¹¹⁶ VHA 37-383-3 / 52-61

XIX/1

241
57

V ý c v i k a p o z n a t k y :

I. N i č e n í :

Veškerá probíraná látka z tohoto oboru je zachycena podrobně v deníku npor. LOPAURA.

Výcvik je dostačující pro předpokládané úkoly. Dlužno ovšem počítat s vybavením přísl. materiálem na ničení.

Výcvik zahrnuje:

a./ničení komunikací, železničních spojů, lokomotiv, vlaků, letadel, benzinových tanků, nádrží, vodáren, elektráren a všech ostatních druhů sabotážních činů, jako zapalování a ničení důležitých budov, obilních zásob a podobně.

Znalost trhavin a destrukčního materiálu.

Výcvik týká se jak vlastního provedení t.j. zničení nebo zapálení, tak i taktického zmocnění se přísl. objektu. Tedy nejen zacházení s materiálem a ev. jeho nouzová výroba, nýbrž i způsob jak se k objektu přiblížit, těchto se zmocnit a tyto zničit.

Cvičeno podle povahy úkolu podle námětu ve skupinách nebo jednotlivě.

b./Pokud se týče velkých objektů, jako ničení mostů, velkých budov, práce pod vodou a.t.d., bylo i zde v osnově s podobnými případy počítáno a přísl. látka hrubě pojata. Příprava lidí pro podobné úkoly by vyžadovala ovšem dalšího školení i výběru vhodných osob, jelikož předpokládá podrobnou kalkulaci a práci, resp. zacházení s větším množstvím výbušin. Dosavadní kurs dává v tomto oboru pouze seznámení s hrubou kalkulací.

Obrázek 13: Poznámky Karla Palečka k destrukčnímu výcviku na STS 2 v Bellasis.

Tento druh výcviku mimo utvrzení samotné manipulace u parašutistů také značně rozšiřoval jistotu, vynalézavost a snižoval obavu, strach a utužoval rychlost, obratnost při instalaci výbušných zařízení na cíl. Důležitost v podpory nabrala pravý význam po tragické nehodě, ke které došlo na STS 2 v Bellasis, kdy po nácviku výroby vlastního domácího granátu a následného hoďu zahynul frekventant Jaromír Riegel. Svědectví o nehodě podává později npor. Antonín Staněk, který při zmíněné zkoušce granátu stál kousek vedle Jaromíra Riegela. „Pamatuji se na přípravu podomácku vyrobeného granátu. Mimo plastické trhavinu stačil k jeho výrobě materiál, kterého byl všude dostatek: plechovka od konzervy, hřebíky nebo jiné kusy železa. Pak už jen rozbuška a kousek zápalné šňůry, zakončené zápalkou na odpálení

granátu. Takový jsme si všichni vyrobili a měli vyzkoušet na střelnici. Čekali jsme v okopu, který byl podle vojenských předpisů vždy po dvou metrech zalomený, já vlevo vpředu, za mnou Jaromír Riegel. Britský poddůstojník dal povel k odjištění a odhození granátů. Téměř současně se ozval výbuch po mé pravici. Byl jsem ohlušen, ale svůj granát jsem ještě stačil odhodit. Scéna, která se nám poté naskytl, byla hrůzná. Náš nešťastný kamarád ležel mrtev s rozervanými plicemi. (...) Na otázku, jestli je někdo raněn, jsem se prohlédl. Po mé pravé noze stékala krev. Zjistil jsem, že mi ve stehně uvízly dvě malé střepiny a zastavily se o kost."¹¹⁷ Při průběhu vyšetřování zavinění smrti bylo konstatováno, že došlo k nešťastné náhodě bez cizího zavinění, ačkoliv dle slov Antonína Staňka jeden z britských instruktorů nejspíše během výroby granátů nezmínil, že zápalná šňůra pro improvizovaný granát by měla být delší než 10 cm.

Ačkoliv se brzy zpráva o této tragické nehodě rozšířila, v řadách účastníků těchto kurzů nedošlo k rozšíření strachu či neochoty podstupovat nácvik v těchto technik boje. Ostatně o průběhu a provedení tohoto kurzu ničení píše major Karel Paleček ve svých poznámkách takto „Všeobecně lze říct, že průprava daná výcvikem je dostačující ku splnění úkolu všeobecných“¹¹⁸. Z dochovaného hlášení tak lze usoudit, že českoslovenští parašutisté obratně zvládali tento kurz a byli schopni v bojovém nasazení manipulovat s výbušnými a sabotážními zařízeními.

4.1.4 Topografický výcvik

Pro parašutisty, kteří měli být odesíláni do okupovaného území byla nezbytná znalost umožňující správnou orientaci a navádění v bojovém prostředí. Proto byl do programu zařazen také topografický výcvik, který probíhal za pomoci kompasu, mapy či busoly k přesunu neznámým terénem na přesně určené místo. Parašutisté tak byli vyučováni znát a rozumět topografickým značkám, měření délek za pomoci měřítka. Stejně tak bylo důležité zvládat přepočty z imperiálních jednotek na metrické míry. Klíčové bylo taky znát správné použití azimutu, kreslení náčrtů a zapamatování si orientačních bodů v terénu. Výsledky tohoto kurzu byly různé a často rozhodovala individualita a dosažené předchozí vzdělání.¹¹⁹ Znalost těchto metod se pak později uplatnila ve výcviku konspiračního a zpravodajského boje a ve výsledku pak také v samotném nasazení, kde se tyto techniky používaly při určování

¹¹⁷ <http://www.militaria.cz/cz/clanky/valky-a-valecnici/vycvikove-tragedie-zvlastni-skupiny-d.html>. (n.d.). [online]. [cit. 2024-3-10].

¹¹⁸ Tamtéž, VHA 37–383–3 / 52–61.

¹¹⁹ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 53.

cílů pro průmyslové bombardování, mapování pohybu nepřátelských konvojů nebo obranných postavení.

4.2 Para course

Druhá část – Para kurz – podle názvu byl parašutistický výcvik. Výsadková mise byla jednou z nejreálnějších a v případě Československa jedinou možností. Z tohoto důvodu byli speciální agenti vycvičení v Británii během druhé světové války označováni jako parašutisté. Výcvik seskoků padákem probíhal na letišti Manchester Ringway, kde byly vybudovány tělocvičny v plechových hangárech. Na výcvik vzpomíná Antonín Petrák: „*Na krátky výcvik zoskoku padákom na letisku Ringway pri Manchestri sa nás prihlásilo takmer 500 nedočkavých záujemcov. Výcvik prebiehal postupne v turnusoch s pôvodným zameraním dosiahnuť pararotu so silou do 300 mužov*“¹²⁰

Prvotní nácvik probíhal na zemi. Jak jsem zmínil u kurzu útočného boje, tělesná zdatnost a obratnost byly základním kamenem pro tento druh kurzu. Pozemní výsadková příprava navazovala na teorii a manipulaci s padákovým zařízením. Mezi tuto teorii tak lze konkrétně zařadit manipulaci se šňůrkami vrchlíku, balení padáku atd. Důležitým aspektem byl také další rozvoj tělesné zdatnosti, tentokrát s cílem naučit parašutisty správnému doskoku a seskoku za pomoci speciálních cviků v podobě kotoulů vpřed i vzad nebo přechod překážek přes rameno¹²¹. K vštípení dovedností byly frekventantům pravidelně promítány filmy, kde se postupně rozebírala metodika a chyby při nácvicích. Před samotným nástupem k prvnímu ostrému výsadku seskakovali parašutisté z korby jedoucího nákladního vozu, kde museli parašutisté provést kotoul jako při reálném dopadu¹²² nebo z makety letadla typu Whitley, které bylo později použito k cvičným letům a výsádkům. Letoun Whitley měl kapacitu 10 mužů a nenabízel zrovna nejvíce pohodlí.¹²³ V souvislosti s nácvikem na seskok vzpomíná Antonín Petrák: *Vyskakovali sme z kruhových otvorov v podlahe lietadla aj z bočných dverí až do vyčerpania tak dlho, až celá činnosť bola reflexnou. Cvičili sme rozkmity, ktoré mali napodobňovať posledný okamih pred dotykom so zemou. My sme boli celí dotlčení od dopadov, inštruktori unavení od našich neustálych otázok, na čo to všetko. „Zajtra sa skáče,“ ukončil našu dotieravosť inštruktor.*¹²⁴

¹²⁰ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamäť národa, 2012, str. 187.

¹²¹ MATÚŠŤ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004 str. 135.

¹²² Šolc, 1993, str. 55.

¹²³ MAREK, Jindřich. *Muži z Ringway I: českoslovenští parašutisté ve Velké Británii 1941-1945*. Svět křídel. Cheb: Svět křídel, 2014, str. 157.

¹²⁴ POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamäť národa, 2012, str. 208.

4.2.1 Nácvič Seskoku

Cvičné lety trvaly zhruba 30 minut za účelem zjištění, jakým způsobem snáší vojáci výšku. Seskoky z pozemní makety probíhaly jako ze vzduchu otvorem v podlaze nebo postranními dveřmi. U těchto nácvičů bylo vyučováo samotné ovládání padáku, strojení padáku a balení zásobníku. Při osvojení si těchto dovedností pak následovaly lety trvající půlhodinu, při němž byly parašutisté ustrojeni do padáků. Provádělo se pravidelně 4-5 cvičných seskoků z nichž 1 byl prováděn v noci za pomoci upoutaného balónu. Seskoky byly prováděny individuálně a ve dvojicích střídavě s dveřmi a otvorem v podlaze¹²⁵. Raritou pak byly skoky do vody, které byly jen zřídka kdy praktikovány dobře vycvičenými instruktory.¹²⁶ Vzdušný výcvik také navazoval na znalosti z kurzu útočného nejen po tělesné zdatnosti, ale také v oblasti zmíněné topografie z logického hlediska, neboť při doskoku bylo potřeba určit místo dopadu, případnou odchylku od místa určení, a to za jakéhokoliv počasí, dne i noci. V původních základních pokynech pro výcvik bylo zpravodajským odborem plánováno, že výsadky budou na okupovaném území prováděny ve dne. Toto však odmítl major Paleček, který dále jednotlivé zásady rozpracovával z praktického hlediska. U speciálních operací konajících se na území Protektorátu bylo méně rizikové uskutečňovat výsadky v noci, protože za světla by dopravující letouny musely prolétat skrz rozsáhlé území nepřítel, které v tu dobu bylo pokryto hustou sítí protiletectkých baterií. Další podíl na komplikacích měly klimatické podmínky a materiální podmínky. Mnoho operačních letů muselo být odloženo, ať už právě kvůli špatnému počasí nebo nedostatku letadel, které mohla RAF k těmto účelům poskytnout. Jisté řešení tohoto problému se nabízelo ve vyslání vícero operačních skupin v jednom letounu, avšak tento nápad byl zavrhnut. Důvod k tomuto usnesení je obsažen v odpovědi, který napsal František Moravec gen. C. Gubbinsovi na jeho dopis dne 4.6. 1942: „*Se zřením k utajení, k bezpečnosti osob, pro zmenšení ztrát materiálu a s ohledem na proveditelnost akcí nebude v budoucnu záhodno, aby při letu bylo dopravováno současně v jednom letadle několik skupin s různými úkoly. Snaha po plném využití dopravní kapacity každého letounu je pochopitelná, domnívám se však, že utajení každé operace, zejména pro výlučnost poměrů v protektorátě, je mnohem důležitější. V opačném případě okruh osob, které znají složení skupiny, dobu a místo vysazení a snad i její úkol, se nebezpečně rozšiřuje. Vyšetřovací prostředky Gestapa jsou, jak víme, neodolatelné.*“¹²⁷ Postup Františka Moravce se střetl s řadou vyměněných názorů generála Gubbinsona, ale měl také své opodstatnění. Moravec si

¹²⁵ Tamtéž str. 56.

¹²⁶ Tamtéž str. 227.

¹²⁷ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 46.

uvědomoval metody gestapa a skutečnost, že k zmíněné korespondenci došlo po zradě rtn. K. Čurdy, který tím že znal zadání úkolů operačních skupin dopomohl gestapu ve vypátrání účastníků operací SILVER A, SILVERU B a ANTHROPOID.

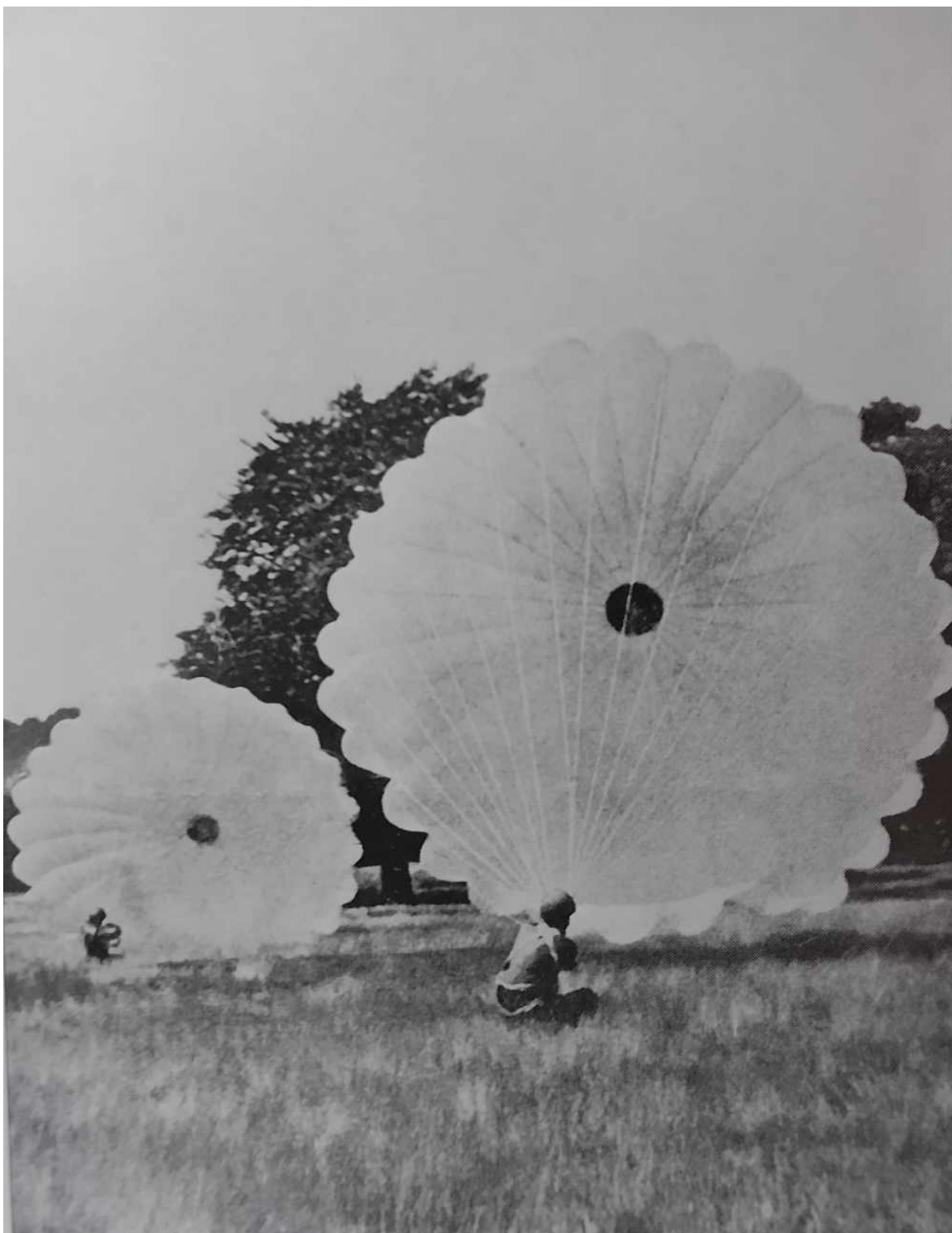
Obrázek 14: Návčik seskoku z makety letounu Whitley.

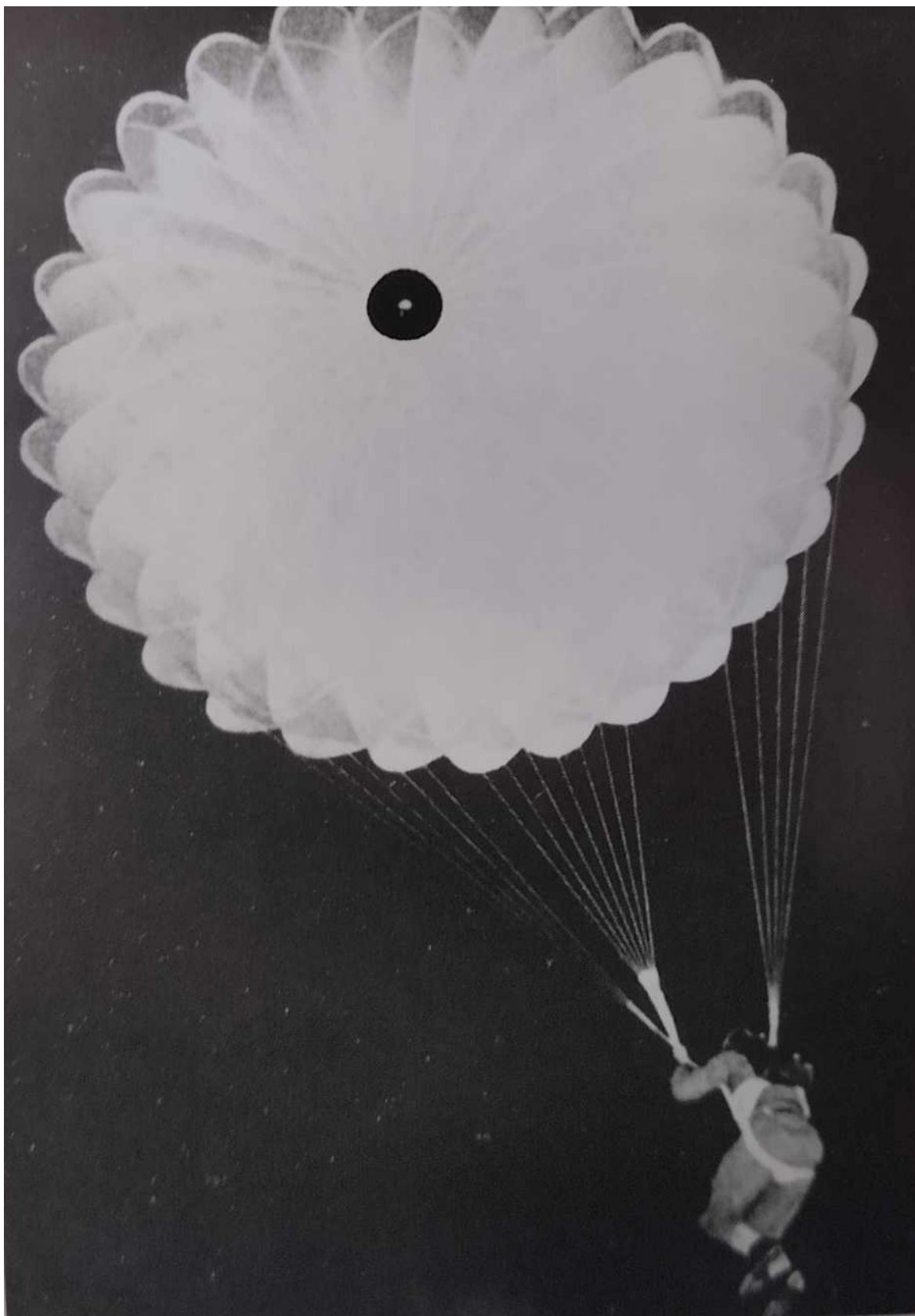
Obrázek 15: Fotografie cvičení dopadu na maketě.

Obrázek 16: Fotografie letounu Whitley ze kterého byly prováděny cvičné seskoky.

Obrázek 17: Návčik balení padáku po dopadu.

Obrázek 18: Provádění nočního seskoku.

Obrázek 19: Fotografie Josefa Gabčíka ve výsadkové uniformě.

4.2.2 Nebezpečí a zranění

O náročnosti para výcviku vypovídá fakt, že ačkoliv byli parašutisté provázeni dobrými instruktory a osvojovali si teoretické znalosti, neobešel se tento druh výcviku v průběhu válečných let bez zranění a smrtelného případu. V letech 1941-1945 provedli českoslovenští parašutisté na Ringway asi 2800 až 3000 seskoků¹²⁸, z nichž pouze jeden byl smrtelný. Tuto trpkou zkušenost zažila skupina 23 československých vojáků pod velením čet. V. Sachra,¹²⁹ která dorazila do Fulshaw Hall 12. července 1942. Po třech dnech náročného pozemního výcviku uskutečnili 15. července v 10.30 hodin svůj první seskok, při němž došlo pouze k jednomu zranění, když si rtm. V. Hrabec podvrtl levý kotník. Druhý seskok se uskutečnil ve 12.30 hodin. To už se zvedl vítr a počasí se zhoršilo. Přesto ti, kteří seskočili z prvního letadla do areálu Tatton Parku, dokončili druhý seskok z výšky přibližně 250 metrů bez větších problémů. Další skupina frekventantů, kteří vyskočili po nich z druhého letadla, měli však s padáky značné potíže. Por. F. Švanda si zlomil levou nohu, por. M. Křičenský si vymkl levý kotník a budoucí tvůrce prvního poválečného československého vojenského padáku VJ-J/47 čet. V. Maděra se těžce zranil, když narazil do stromu. Problémy s přistáním na zemi měl i kpt. K. Šeda. Výpověď o této nehodě podává velitel Vilém Sacher ve svých pamětech takto: „Při seskoku se zvedl nárazový vítr a strhl padák, který již ležel na zemi, takže kpt. Šeda dopadl na zátylek, což mělo za následek smrtelný otřes mozku.“¹³⁰ Důležitým faktem také je, že zranění, která často parašutisté během výcviku obdrželi pak měla za následek, že nemohli být včas nasazeni do operačních misí a museli být nahrazeni. Jako příklad lze uvést rotného Karla Svobodu, který měl být součástí původní sestavy parašutistů určených k operaci ANTHROPOID, avšak během jednoho z cvičných seskoků si poranil hlavu i záda a musel tak být nahrazen rotmistrem Janem Kubišem. Ačkoliv se Karel Svoboda neúčastnil této operace, byl později po zotavení nasazen do operace WOLFRAM.¹³¹ Krom samotné možnosti, kdy docházelo k změnám v sestavě parašutistů, kteří měli být vysazeni byly i případy, kdy parašutisté měli zranění, ale stejně se rozhodli seskočit jako tomu bylo například v případě četaře Standy Srazil, na kterého v pamětech vzpomíná František Pernický: *Třeba takový četař Standa Srazil, který šel do akce v říjnu 1942 s nadporučíkem Závorkou a svobodníkem Jasínkem ve skupině ANTIMONY. Ten si udělal výron kotníku. Tak jsme mu řekli, že nemůže*

¹²⁸ MAREK, Jindřich. *Muži z Ringway I: českoslovenští parašutisté ve Velké Británii 1941-1945*. Svět křídel. Cheb: Svět křídel, 2014, str. 33-34.

¹²⁹ <http://www.militaria.cz/cz/clanky/valky-a-valecnici/vyvcikovetragedie-zvlastni-skupiny-d.html>. (n.d.). [online]. [cit. 2024-3-10]

¹³⁰ Tamtéž

¹³¹ Stehlík, Eduard-*SOE a příprava atentátu na Reinharda Heydricha*. Eduard Stehlík. Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů. 6, č. 2, (2012), str. 5. [online]. [cit. 2024-3-10]

*skákat a tím jít do akce. A on rezolutně prohlásil: Já chci jít s nimi!" A tak nakonec se zraněním seskočil.*¹³² . Tento případ nebyl mezi parašutisty výjimečný a spousta mužů se chtěla daných úkolů i přes zdravotní obtíže, které vznikly během výcviku zúčastnit operačního nasazení. Tato skutečnost je pak dokladem toho, jakým způsobem rozhodnutí těchto mužů byla založena na vysoké morálce, obětavosti a disciplíně.

Po splnění para kurzu bylo jakou součástí zavedeno celkové ohodnocení frekventantů. Britští instruktoři československým parašutistům na konci výcviku písemně popsali jejich výkon a ohodnotili je na stupnici "1.-3. třída". Nejvyšší hodnocení bylo vzácně uděleno jako "DISTINGUISHED"¹³³, což mělo značit něco jako "vynikající". Českoslovenští výsadkáři byli Brity vysoce hodnoceni za své výkony ve všech kurzech a asi 80 % z nich bylo hodnoceno první třídou. Druhou třídu obvykle získali ti, kteří měli kvůli vyššímu věku a menšímu fyzickému výcviku, případně kvůli nízké hmotnosti nebo naopak vyšší postavě dílčí problémy s výskokem či přistáním¹³⁴.

¹³² MAREK, Jindřich. *Muži z Ringway I: českoslovenští parašutisté ve Velké Británii 1941-1945*. Svět křídel. Cheb: Svět křídel, 2014. str. 32.

¹³³ Tamtéž, str. 31.

¹³⁴ Tamtéž.

4.3 Speciální a zdokonalovací kurz

Po úspěšném dokončení útočného a výsadkového výcviku byl zapotřebí podrobit vycvičené výsadkáře rozdělené do operačních skupin před nástupem do úkolu speciálních operací. K tomu sloužil dokončovací kurz nebo tkz. finishing course, který někdy bývá označován jako speciální nebo zdokonalovací. Po absolvování kurzu základního zahrnoval pokročilou výuku a praktická cvičení, jejichž cílem bylo připravit výsadkáře na jejich specifické role a mise. I když se konkrétní detaily mohou lišit, kurzy speciálního výcviku spolu s dokončovacími seznamovali parašutisty s technikami, které se konkrétně zaměřovali na provedení úkolu. Jako příklad šlo v podstatě o cvičení jako byl spojovací kurz, kurz průmyslové sabotáže, propagandy, zpravodajství, hodiny němčiny, práce s falešnými dokumenty a umělými životopisy tkz. „cover story“. Cover story sloužilo parašutům jako krycí příběhy odpovídající jejich misím a rolím, které na nepřátelském území plnili. Tyto příběhy doplňovali falešné dokumenty a mohli se lišit v závislosti na kontextu, místě a konkrétních cílech mise. O výkonu daného smyšleného povolání často rozhodovala dovednost v konkrétním řemeslném odvětví, před vypuknutím války. Parašutisté vyslaní na území protektorátu se například mohli vydávat za civilního pracovníka v oblastech průmyslu nebo jiných zaměstnáních za účelem zvýšit své utajení.

V podstatě šlo o specializaci v zachování ilegality na území Československa. Část ilegálních cvičení pak spočívala také v samotné znalosti německé armády a policie, šifrování, tajných inkoustech nebo obrana proti psychologickému boji.¹³⁵ Tyto kurzy probíhaly na STS 2, 46 a 1 podle daného operačního období od jara do podzimu. Pro vojáky, kteří splnili veškeré speciální cvičení a byli přiděleni k operaci, byly pak jako součást zdokonalovacího programu v jednotlivých skupinách organizovány tajné porady, kde se jim dostalo potřebných informací o zadání a cíle mise.

4.3.1 Spojovací výcvik

Tento druh kurzu byl zaveden pro parašutisty z logického hlediska. Komunikace mezi parašutisty a koordinace postupu potřebných úkolů s MNO II. v Londýně. Počátky většího zavedení kurzu pro radisty proběhl až v letech 1942. V průběhu let 1941 docházelo pouze k ojedinělému výsadku radistů. Zpravodajský odbor byl přesvědčen, že ilegální organizace působící na území protektorátu mají dostatek vycvičených radiotelegrafistů, kteří by mohli

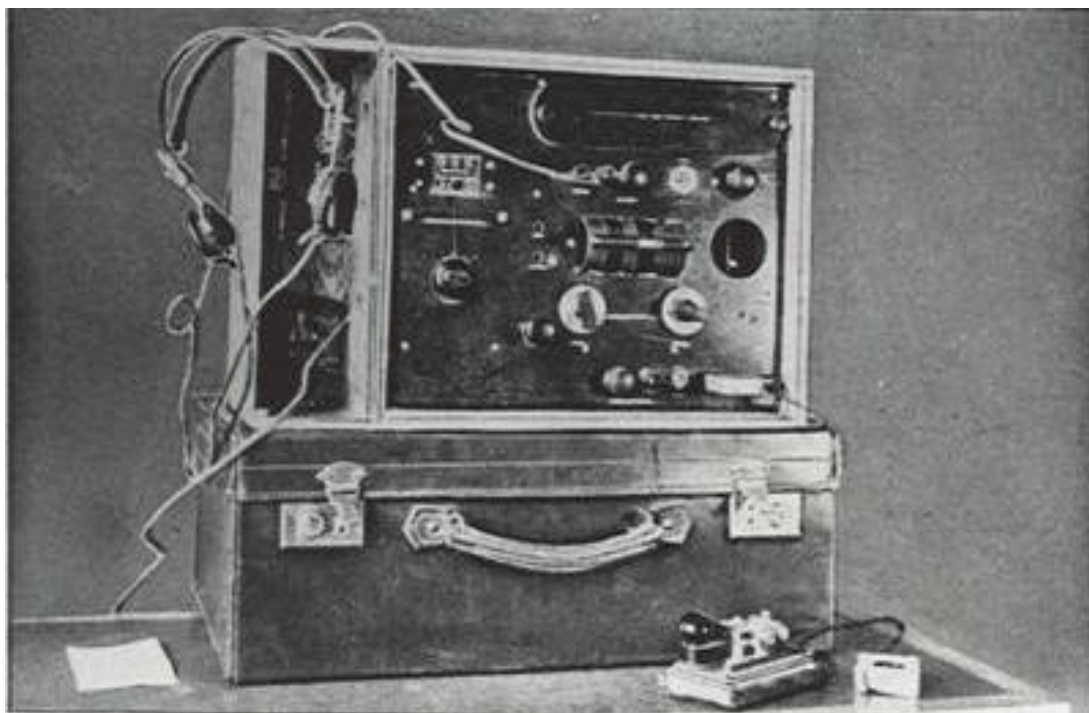
¹³⁵ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993 str. 63-65.

případné výsadkáře později doškolic sami¹³⁶. V období začátku roku 1942 až 1943 situace v protektorátu ovšem vypadala pro odbojové organizace špatně a domácí odboj postupně vyčerpával možnosti zprostředkování a udržení spojení s Londýnem. Na popud této skutečnosti nově vznikla STS 46, do které vstupovali jednotlivci, kteří měli v operačních vlnách zastávat roli radistů ve zpravodajských a spojovacích skupinách. Tito budoucí radiotelegrafisté byli vyučováni manipulaci v technickém i provozním směru. Samotná dobrá znalost Morseovy abecedy se v průběhu válečných let stávala nedostatečnou a krom samotného nácviku v zacházení bylo potřeba ovládat i Q-kodex, což byl systém šifrovaných zpráv používaný německou armádou pro bezpečnou komunikaci. Byl založen na číselném substitučním kódu, kdy každému písmenu abecedy bylo přiřazeno odpovídající číslo. Co se týče prostoru, kde výcvik probíhal z počátku se jednalo o učebny, ve kterých byla kompletně rozebírána radiová stanice spolu s ukázkami správné operace. Bohužel tento výcvik s sebou nesl také obtíže po materiálním zajištění. Byl nedostatek přijímačů a vysílačů, které měla zajišťovat SOE, z toho důvodu bylo zavedeno menších kurzů pro zjednodušenou výrobu vlastních zařízení. Později se britské SIS podařilo vyvinout nouzovou stavebnicovou soustavu pro zhotovení jednoduchého vysílače umístěného v malé kovové krabici. Tento vysílač pak sloužil, coby náhradní řešení, při zničení nebo ztrátě hlavní rádiové stanice¹³⁷ Mezi typy stanic, které byly použity v roce 1941-42 na území protektorátu a při výcviku patřily zejména radiostanice Mk.VI subverze C opatřené kufrem s označení Mk.III. Samotný kufr pak sloužil k přenosu, kamufláži a obsahoval Morse kód.¹³⁸ V jedné z posledních částí tak došlo k přemístění z učeben do bojových podmínek, kdy cíl byl jednoduchý: za každou cenu udržet spojení s VRÚ na velké vzdálenosti. Závěrečnou etapu těchto kurzů později tvořil praktický nácvik, který byl organizován v Londýně. Zde docházelo k testování provozu radiové stanice podle skutečných údajů jako byly šifrovací klíče, hesla jako kdyby je používali při operačním úkolu.

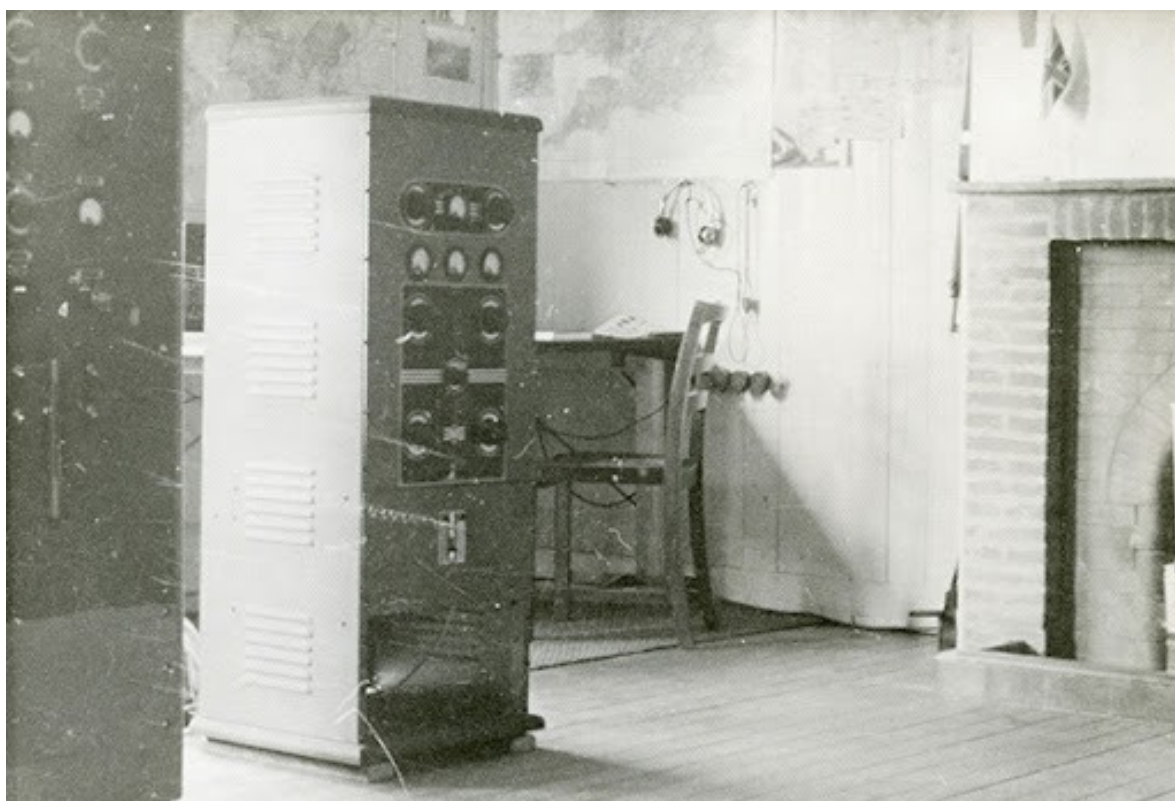
¹³⁶ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993 str. 63-65.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž, str. 66.

Obrázek 20: Fotografie rádio stanice s krycím názvem Libuše, kterou používala operační skupina Silver A.

Obrázek 21: Interiér VRÚ umístěný ve Woldhinghamu.

4.3.2 Zpravodajský a konspirativní výcvik

Ve speciální přípravě zastupoval své místo také zpravodajský a konspirativní výcvik, který lze zjednodušit jako „kurz špionáže“. Tyto kurzy nabízela také britská SOE a SIS.¹³⁹ Zaměření tohoto výcviku spočívalo v dodávání a zpracovávání věrohodných informací z operačního prostředí skrz spojovací zařízení do Anglie. Obsah těchto zpráv byl různorodý, pohyby německé armády, obsah transportů vojenského materiálu, poměry v okupovaném území atd. Tyto informace byli stěžejní pro přípravu postupu jednotlivých operačních vln na území Protektorátu. Tento druh výcviku měl za cíl připravit výsadkáře k správnému postupu sledování. Aby parašutisté mohli kvalifikovaně vykonávat zpravodajskou činnost, bylo potřeba provádět školení ve znalosti svého nepřitele, tedy Německa. Osnovy výuky byly tvořeny čtyřmi základními okruhy. Jednalo se o špionáž, protišpionáž, propagandu a šifrovací kódy. Krom těchto hlavních osnov byly také součástí kurzu nácviky vloupávání se do budov za účelem získání tajných či potřebných dokumentů a následné zahalení stop. Zásady pro vyhledávání vhodných dopadových ploch pro další výsadky, poznávání měst, tvorba alibi při případném výslechu, ale také předávání zpráv na veřejnosti.¹⁴⁰ Z předmětů, které tedy spadaly pod tento program, pak lze v souvislosti s běžnou komunikací v německém týlu zařadit byla znalost německého jazyka, která byla zastoupena v tomto kurzu 15 hodinami měsíčně¹⁴¹. Samozřejmostí pak byla znalost státního aparátu, organizace nacistické vládnoucí strany a složky německé státní bezpečnosti. V rámci vojenských a politických úřadů bylo vyučováno rozpoznání příslušných armádních hodností, stejnokrojů, uniforem a zbraní a techniky. Antonín Petrák vzpomíná na cvičení v oblasti ilegálního pohybu a špionáže takto: „*Nebol to výcvik bežnej školskej výučby. Vo svojej činnosti sme celý deň pracovali bez dozoru. Priebeh celodennej aktivity sme rozoberali na konci dňa v rozhovore, v ktorom veliteľ uviedol svoje poznatky. Pri nočných cvičeniach sme sa blížili temnými miestami a pustými uličkami sledujúc označeného, alebo v opačnom prípade sme sa snažili vyhnúť opísanej osobe. Boli to cvičenia, ktoré sa končili za svitania.*“¹⁴²

Kromě zpravodajského výcviku byli výsadkáři připravováni také v kurzu vedení konspirační války. Tento kurz rozšiřoval základy zpravodajské činnosti a měl poskytnout kvalifikovanou analýzu zpravodajských informací a poznatků získaných při špionáži. Ve zkratce se jednalo o

¹³⁹ MATUŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004, str. 167.

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 168.

¹⁴¹ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 71-73.

¹⁴² POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petraka*. Bratislava: Pamät' národa, 2012, str. 234.

návod, jak pracovat po úspěšném seskoku padákem, aby bylo možné dosáhnout záchytných adres v Protektorátu a navázat kontakt s odbojovými organizacemi. Učební otázky poskytovaly postupný návod pro tuto přípravu. V první fázi po seskoku byl kladen důraz na bezpečné ukrytí padáku a kombinézy, opuštění přistávací plochy a dodržování jednotlivých postupů při případných komplikacích. Po úspěšném ukrytí bylo potřeba dostat se k určené záchytné adrese, k tomu bylo vyučováno správné provádění identifikace vesnic a kontaktování skupiny příjemců. Další fáze zahrnovaly praktické záležitosti, jako je přežití v ilegalitě, výroba vlastního jídla, přihlašovací povinnost, získávání dokumentů a podplácení nepřátelských osob.¹⁴³ Jak již bylo zmíněno několikrát vše spočívalo v zachování naprostého utajení. Tento úkol tak zahrnoval vytvoření alternativního krytí, změnu osobního vzhledu a používání převleků. Všechny tyto body byly uvedeny v osnově, kterou SOE zaslala STS 46¹⁴⁴. Cvičení bylo nakonec zakončeno závěrečnou zkouškou.

čet. asp. Štokman Jiří

Jiří Vlákma
 nar. 27. XII. 1916 v Opavě
 přísl.: Tisnov

Cover Story 16

svobodný,
 křm. křt.
 námečnick
 bytem v Krausově
 5 obecních, 3 měst. (1 pro radl)
 vyučil se pámečnickem od r. 1933-1936 u fy
 Rudolf Aust, Opava, Průběh trh Bra pracoval
 tam až do r. 1939. 1939-1940 zaměstnan
 u fy Jar. Čevělk, pámečnick, Kalcuovice
 u Klíma,
 od r. 1940 do června 1942 u fy Paul.
 Barta, Praha XIII. Kádručí č. 4,
 od června 1942 u fy A. Krme, akf. spol.
 na vodovody a pumpy, Krausice.

Otec: Jan
 kovář v Opavě
 nar. a přísl. do Tisnova
 zemř. 1926.

Matka: Eliška Horáková
 odstěhovala se do Klíma, Průběh 44.

Obrázek 22: Ukázka z Cover Story čet. asp. Jiřího Štokmana.

¹⁴³ Soe manual: How to be an agent in Occupied Europe. (2014). William Collins / National Archives str.18.

¹⁴⁴ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii. Muži pro zvláštní úkoly.* Praha: Merkur, 1993, str. 73-74.

4.3.3 Kurz psychologické přípravy

Přestože speciální, zpravodajský konspirativní výcvik byl důležitým předpokladem pro přípravu operací, psychologický výcvik byl považován za stejně důležitý. Na rozdíl od bojového výcviku se do výcvikových plánů promítal jen částečně, a to formou přednášek a diskusí o válečných cílech spojenců, situaci ve vlasti, morální a branné odolnosti národa¹⁴⁵ a dalších souvisejících tématech. Psychologická příprava nebyla v zásadě koncipována jako vyučovací předmět, ale prostupovala celým režimem a systémem výcviku výsadkářů, a to od prvního kontaktu při náboru až po nasazení. Je zřejmé, že tajné služby si uvědomovaly důležitost tohoto aspektu výcviku výsadkářů. Ve svých pokynech vydané zpravodajským odborem MNO byl zdůraznil význam psychologického výcviku vzhledem k nejasnostem a obtížím, které se v praxi vyskytovaly. Tyto problémy pramenily především z výcvikových středisek STS 2 a 46. Promítaly se do interakcí s Angličany z SOE a SIS, stejně jako do interních porad a každodenního rozhodování ve velitelském úseku speciální skupiny D a 1. oddělení 2. odboru MNO. Povaha věci vyžadovala, aby se jimi zabývali převážně major K. Paleček, major gšt. E. Strankmüller, škpt. gšt. J. Šustr a přednosta oddělení plukovník F. Moravec. Moravec chtěl být osobně informován o všech detailech vznikajících problémů a díky své autoritě a služebnímu postavení dokázal většinu komplikací úspěšně vyřešit. Totéž, možná ještě více, platí o majoru K. Palečkovi.¹⁴⁶ Měl pozoruhodný talent navázat neformální kontakt se svými podřízenými, pochopit lidské problémy spojené s mimořádným režimem, jemuž se tito mladí muži museli podřít, a vyrovnat se s mnoha omezeními. Důležitost věci a přísně tajný charakter mise výsadkářů to vyžadovaly. I přes značný věkový a hodnostní rozdíl si rychle získal respekt výsadkářů. Ti mu podle dochovaných svědectví přezdívali "Táta Paleček" na znamení své upřímné důvěry. O tom že Paleček byl vojáky respektován a cten dokládá také osobní rozhovor Marie Matůšů autorky knihy, *Muži pro speciální operace s Rudolfem Pernickým: „To byl táta Paleček. Ten vyžehlil všechny různé problémy, které jsme měli. Měl sám tam venku syna, také se na nás díval tak trochu jako na své děti. Velmi uctíval to, že jsme se rozhodli jít domů. Vysoce to cenil“*¹⁴⁷

Psychologická příprava výsadkářů byla ovlivněna speciálním technickým a taktickým výcvikem. Cílem tohoto výcviku bylo vštípit vojákům sebedůvěru, morální, fyzickou a odbornou převahu nad budoucím protivníkem a nezbytnou dávku sebedůvěry ve vlastní síly, možnosti a schopnosti. Důraz byl kladen na dokonalou přípravu na budoucí misi s pečlivým

¹⁴⁵ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 79-80.

¹⁴⁶ Tamtéž, str. 80.

¹⁴⁷ MATŮŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004, str.174.

zvážením a vyhodnocením všech dostupných prostředků a reálné situace. Zpravodajské oddělení MNO nešetřilo prostředky, aby výsadkářům poskytlo co nejlepší výcvik, instruktáž a materiální podporu pro každou operaci. Značný morální a psychologický význam měly návštěvy předních představitelů československého odboje a exilové vlády ve Velké Británii. Během výcviku výsadkáře navštívilo několik významných osobností včetně prezidenta Edvarda Beneše a ministra národní obrany generála Sergeje Ingra. Časté byly návštěvy a předčítaná korespondence plukovníka F. Moravce spolu s mnoha dalšími důstojníky.¹⁴⁸ F. Moravec kladl velký důraz na otázku psychické průpravy. Svůj čas mimo své oddělení trávil často v příležitostných setkáních s cvičenými lidmi. Chtěl znát psychickou pohodu nebo problémy se kterými se členové operačních skupin potýkali a trval na tom, že je základem pro každou operaci¹⁴⁹. Samotný princip psychologické přípravy pak byl obsažen v zásadách pro zvláštní účely z roku 1942, kde je obsaženo že hlavní cíl a úloha těchto cvičení je zamezit sebestřednému chování a poslání mise.

Ačkoliv si českoslovenští parašutisté cenili podpory svých nadřízených, a byli cvičeni v čelení psychologickému boji. většina z nich si v průběhu války našli své vlastní metody, jak se vyrovnat s nepohodlím nebo úzkostlivými pocity. Parašutisté si uvědomovali riziko svého poslání, a že s velkou pravděpodobností se jen tak zpátky do Velké Británie nevrátí. Vznikal tak pocit ztráty smyslu pro hodnotu peněz a někteří z nich své poslední dny před nasazením nebo ve vyčkávacích stanicích trávili s ženami nebo nějakým druhem alkoholu. Ačkoliv jsem zmiňoval, že pijáctví, hazard apod. bylo již při náběrovém pohovoru zavrhnuto, tak parašutisté rozhodně nebyli žádní abstinenti. Nutno zmínit, že žádná operační skupina nebyla těmito neduhy ušetřena, každý jedinec se se situací vyrovnával jinak. Někteří se dokázali koncentrovat a jiní ne.¹⁵⁰ Stejně tak jsou známé případy, kdy docházelo k hádkám mezi jednotlivými členy operační skupiny, což vyústilo u takového jedince k odvolání z dané operace a takový parašutista už nikdy nebyl nasazen do výsadkové akce.

V celkovém pojetí tak nelze říct, že psychologická příprava byla u každého z parašutistů 100 % úspěšná a tato teorie v praxi fungovala spíše jako způsob, jak si udržet zdravý rozum a chladnou hlavu v složitých situacích před a během operačního nasazení.

¹⁴⁸ ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 81.

¹⁴⁹ MATUŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004, str. 174.

¹⁵⁰ Tamtéž str. 175.

5 REALITA VÝSADKŮ

Poslední kapitolu své bakalářské práce bych chtěl formovat zároveň jako závěr, kde budu hodnotit jednotlivé výsadky v praxi. V předchozích kapitolách jsem zpracoval způsoby přípravy parašutistů na operační úkoly a teorii výcviku. Vysvětlil jsem koncept vzniku těchto jednotek a jejich zapojení do programu SOE. Tuto poslední kapitolu bych chtěl zároveň koncipovat jako závěr a blíže se zaměřit především na problémy, které vznikaly při výsadekách na území Protektorátu Čechy a Morava a území okupované Evropy.

5.1 Problémy ve vzduchu

První výsadkové operace byly zahájeny na jaře 1941. Rámcový program plánu podpory domácího odboje předpokládal potřebu přibližně 90 výsadků s dostatkem vycvičených mužů a dodání minimálních zásob, výstroje a zbraní.¹⁵¹ Tento plán spočíval ve snaze vytvořit dostatečnou rezervu pro případ, že by SOE musela tyto požadavky z technických důvodů snížit. Tento výsadkový program byl při své realizaci omezen vzdáleností československého území od britských leteckých základen, což vyústilo v prvotní dva nepříznivé důsledky, které komplikovaly výsadky. V roce 1941 spočíval jeden z problémů v technickém rázu, kdy tehdejší britské letouny Whitley¹⁵², jež měly sloužit k dopravě výsadků nejen na území Protektorátu Čech a Morava, ale také na území Slovenské republiky a Zakarpatské Rusi neměly dostatečný dolet.¹⁵³ Z toho důvodu se rozhodlo MNO rozdělit kompetenci plánování výsadků, kdy západní mise probíhající na území Českém řídilo MNO v Londýně. Pro východní výsadky, určené nad Slovenskem a Zakarpatskou Ukrajinou byla pověřena Československá vojenská mise v Moskvě.¹⁵⁴ Druhý problém jsem již v předchozích částech práce nastínil v souvislosti s para coursem. Tímto problémem bylo střídání ročního období a počasí. Operační lety nemohly být prováděny celoročně, tudíž ačkoliv byla taktická potřeba velká, nemohly být výsadky provedeny ze dne na den.¹⁵⁵ Výsadky musely být prováděny samostatně, jednotlivými letadly v noci a vyžadovaly jasné, měsícem osvětlené noci, nejlépe za úplňku, avšak počet letových dnů nebo nocí splňující tyto podmínky byl výrazně snížen. Počasí bylo důvodem pro odložení mnoha operací první vlny výsadků. Jako příklad lze zmínit skupiny BIOSCOP a BIVOUAC, kdy během prvního pokusu o jejich výsadek byla

¹⁵¹ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 55.

¹⁵² Letoun Whitley byl později nahrazen letounem Halifax, který měl dvojnásobný dolet. Mimo jiné dokázal Halifax pojmout v pozdější verzi až 16 parašutistů.

¹⁵³ Tamtéž, str. 55.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž.

zaznamenána hustá oblačnost ve středních Čechách a došlo k odložení operace.¹⁵⁶ Mezi další operace, které byly odloženy přímo nad cílem, kvůli husté mlze byla i operace OUT DISTANCE. Jako další příklad, kdy se počasím stalo smrtícím, lze také uvést osud operace SILICA-NORTH, která byla jako součást třetí vlny výsadek organizována SOE v okupované Itálii na severní straně řeky Pád. Jedním z příslušníků těchto desantů byl kpt. R Hrubec. Při jejich prvním pokusu v září 1944 byl kvůli špatnému počasí pilot nad cílovou zónou nucen letoun otočit a vrátit se. Akce se opakovala o pár dní později, avšak při letu nad údolím v okolí italského města Biella chtěl pilot i přes opětovné špatné počasí vysadit skupinu za každou cenu. Toto riziko se stalo smrtícím, když letoun narazil do skalního masivu a vzplál.¹⁵⁷

Další obtížnost byla způsobena tehdejšími omezenými navigačními možnostmi. Svůj podíl na komplikovanosti měly kromě samotné náročnosti orientace v noci rozmístěné stanoviště protivzdušné obrany, kterou tvořily světlomety a pozemní palebná postavení. Jeden z těchto protiletadlových obranných systémů zasáhl letoun Halifax, který měl vysadit skupiny určené pro druhou vlnu výsadek. Operační skupiny BRONSE a IRIDIUM měly za úkol na území protektorátu předávat prostřednictvím radiostanice informace do Londýna. Když se skupinám podařilo dostat nad území protektorátu, byly kvůli nepříznivému počasí nuceny akci odvolat a vrátit se zpět. Vracející se letoun byl při přeletu nad územím Mnichova zasažen protiletadlovou baterií. Letadlo se zřítilo a všichni členové skupin zahynuli. Mimo samotnou hrozbu palby pozemní obrany pak ve vzduchu při výsadek docházelo ke střetům s nočními stíhači německé Luftwaffe.¹⁵⁸ Při těchto střetech byli piloti dopravujících letounů zkrátka nuceni k úhybným manévřům a měnit kurz letu, na který pak museli opětovně navázat. To mělo za následek častou odchylku od ploch určených pro výsadek. Tento problém byl například příčinou selhání jedné z operací první vlny. Jednalo se o operaci BENJAMIN, která měla za úkol dopravit radiové krystaly pro vysílačky a poselství prezidenta Beneše. Úkolem byl pověřen čet. O. Riedl, který měl seskočit u Křechoře na Kolínsku. Letoun, který jej měl dopravit se snažil vyhnout protiletadlové palbě a Riedl byl vysazen o 460 km vzdáleném Landecku v Alpách.¹⁵⁹ Mezi další konkrétní příklad, kdy došlo k nepřesnému vysazení došlo také při operaci SILVER A kdy se po seskoku skupina nedokázala shromáždit až do

¹⁵⁶ MAREK, Jindřich. *Muži z Ringway I: českoslovenští parašutisté ve Velké Británii 1941-1945*. Svět křidel. Cheb: Svět křidel, 2014, str. 48.

¹⁵⁷ HANÁK, Vítězslav. *Muži a radiostanice tajné války*. Dvůr Králové nad Labem: ELLI print, 2002, str. 38

¹⁵⁸ ŠOLC, Jirí. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 298.

¹⁵⁹ Reichl, J. (2023) *Otmar Riedl – Vysazen 460 kilometrů od cíle*. Dostupné z: <https://www.vhu.cz/otmar-riedl-vysazen-460-kilometru-od-cile/>. [online]. [cit. 2024-3-16].

následujícího dne¹⁶⁰. Podíl na úspěšném zahájení operace byl zásluhou iniciativy, rozhodnosti a rychlého jednání všech výsadkářů, zejména rtm. J. Valčíka, který byl zodpovědný za přepravu radiostanice. Skupina byla připravena zahájit svou misi na záchranné adrese den po výsadku.¹⁶¹ Toto byly případy, ke kterým docházelo v průběhu operačních vln ve vzduchu nad cílovým územím, ale je nutno podotknout, že pravý boj se odehrával teprve na zemi v nekonečném souboji parašutistů s německým Gestapem.

5.2 V boji s Gestapem

Pokud výsadkový letoun úspěšně dokázal překonat zmíněné překážky ve vzduchu a došlo k seskoku skupiny na padácích nebo k vysazení materiálu, četnictvo a vojenské jednotky pod vedením gestapa prováděly pátrací akce v okolí. S tímto rizikem byla pravděpodobnost zadržení parašutistů na místě výsadku značná. Kvůli zmíněným navigačním chybám se parašutisté často ocitali na neznámých místech, což jim ztěžovalo orientaci a museli se plně spoléhat pod nátlakem na výcvik. Navíc během seskoků docházelo k častým zraněním, při kterých byl pohyb z místa dopadu obtížný. V praxi také existovalo nebezpečí odhalení ukrytých věcí po seskoku především pak při polních pracích v období podzimu či jara. Nejkritičtějším se jevilo také navázání kontaktů se sympatizujícím obyvatelstvem, protože Gestapo mělo ve svých řadách taktéž množství konfidentů.¹⁶² I tady můžeme nalézt případ des. asp. I. Kolaříka, který byl členem operace OUT DISTANCE. Při seskoku u Ořechova nedaleko od Telče se gestapu podařilo nalézt fotografii děvčete parašutisty v ukrytém padáku spolu s doklady. Po tomto nálezu bylo vyhlášeno pátrání a Kolařík byl po několika dnech odhalen a v situaci bez východiska spáchal sebevraždu.¹⁶³ Problém, který se vázal k výsádkům, které měly za úkol navázat spojení nebo sabotáž také spočíval v reálném stanovisku, kdy došlo ke ztrátám po materiální stránce. Časté bylo poškození nebo úplné zničení rádiové stanice nebo ztráta sabotážního materiálu k provedení destrukční činnosti. Stejně se celá operace mohla zkomplikovat, když došlo k uváznutí materiálu na stromech z důvodu nepřesného shozu. Toto se stalo v případě operace OUT DISTANCE, která měla za úkol zorganizovat nálet na Škodovy závody v Plzni. Neméně zhoubný je také fakt, že členem této skupiny byl zmiňovaný Karel Čurda, který jako jediný ze tří desantů přežil a stane se zrádnou zbraní gestapa proti členům výsadku ANTHROPOID, které donutí po úspěšném

¹⁶⁰ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 72.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² KOPEČNÝ, Petr. *Pozor, parašutisté! vznik, vývoj a použití leteckých výsádků za 2. světové války*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 95.

¹⁶³ Tamtéž, str. 95-96.

atentátu na zastupujícího říšského protektora Protektorátu Čechy a Morava Reinharda Heydricha bojovat spolu s ostatními parašutisty do posledního muže v chrámu svatého Cyrila a Metoděje.

Ačkoliv výcvik měl parašutisty připravit na náročné poslání nikdo nedokázal s naprostou jistotou říct, že se každý z výsadkářů bude schopen zcela bránit metodám, které používalo Gestapo. Jak jsem zmínil dřív, plk. F. Moravec je označoval za „neodolatelné“. Gestapu nebylo cizí zajatým parašutistům vyhrožovat smrtí jejich rodin a blízkých. Mnohdy se stávalo, že takový parašutista nebyl přímo konfident, ale v nátlaku zajetí prozradil nějaké informace. To mělo za následek, že tajná policie byla zdařile o krok napřed. V případě získaných informací od Karla Čurdy a jiných konfidentů je toto tvrzení zcela na místě. Otázkou se naskytá, jestli lze jako příčinu určit selhání psychologickému výcviku a morálky nebo nedostatečná připravenost při náboru pro speciální operace. Kromě Karla Čurdy se dobrovolně po selhání, při snaze navázat kontakt s domácím odbojem přihlásil na četnické stanici svob. V. Gerik, člen operace ZINC. Po předání Gestapu se pak Gerik stal taktéž konfidentem a pomohl podat informace o operacích ZINC a OUT DISTANCE. Také pomohl při odhalení vysílacích stanic v Slovenské republice.¹⁶⁴ V průběhu všech výsadkových vln celkové číslo parašutistů, kteří zradili a napomáhali Gestapu bylo ale stále menší než ti, kteří při úkolech padli.

V úvahu je také potřeba vzít, že byli během operačních vln v nebezpečí i poskytovatelé záchytných adres. Po úspěšném atentátu se zvýšil počet prováděných perzekucí a poprav, které Gestapo provádělo na civilním obyvatelstvu. Gestapo také rozsáhle nasazovalo své konfidenty a udavače k záchytným adresám, které jim poskytli Čurda, Gerik nebo Václav Kindl s ostatními sympatizanty. To mělo za následek, že ochota obyvatelstva zapojit se aktivně do odbojové činnosti v mnoha případech selhala a parašutisté pod hrozbami udání byli často majiteli záchytných adres odmítáni. V nemálo případech se také dostávali parašutisté do situace, kdy na smluvené záchytné adrese dotyčná osoba nebyla. V mnoha případech daná osoba mohla být vězněna či popravena. Gestapu se úspěšně dařilo provádět evidenci, teror a pátrací činnost.¹⁶⁵ V průběhu výsadkových operací tak docházelo ke hře „na kočku a myš“, kdy se parašutisté stali štváči a nedařilo se jim navazovat kontakt s ostatními skupinami nebo domácím odbojem. Psychologický vliv na parašutisty mělo, krom výhružek smrti také

¹⁶⁴ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 83.

¹⁶⁵ KOPEČNÝ, Petr. *Pozor, parašutisté! vznik, vývoj a použití leteckých výsadků za 2. světové války*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993, str. 96-97.

zatýkání rodinných příslušníku, příbuzných nebo kohokoliv, kdo se s danou osobou znal.¹⁶⁶ Výcvik, ve kterém byli parašutisté na STS cvičeni je plně seznamoval s touto skutečností, ale během první operační vlny v 1941-1942 docházelo často k podcenění protivníka¹⁶⁷. V některých případech byla i na místě neznalost či chyby, které měly za následek ohrožení mise, protože samotná teorie plně nedokázala odhadnout, jak se parašutista zachová při dopadení a výslechu nebo ohrožení. Záleželo čistě na jedinci a osobním charakteru, které měl odhalit samotný úvodní pohovor, o kterém jsem mluvil v předchozích kapitolách. Je podstatné si také uvědomit, že ačkoliv byli tito muži vojáci, každý z nich žil v odloučení od svých blízkých a docházelo tak k porušování zásad konspiračního boje, kdy jsou známy případy parašutistů, kteří navazovali kontakty s rodinami a dostávali je tak do nebezpečí. Při snaze získat kontakt docházelo také k četným přestřelkám s četníky nebo Gestapem, které často vedly k smrti celé skupiny nebo jednotlivce. Nutno dodat, že při těchto ozbrojených střetech raněný parašutista neschopný dalšího útěku často bojoval do posledních sil ve snaze získat čas pro útěk svých kolegů.¹⁶⁸

Příslušníci Gestapa také vedli proti parašutistům a zpravodajcům MNO rádiové protihry. Tento vedený způsob boje Gestapa proti parašutistům byl nejen poslední, ale také nejnebezpečnější. K úspěšnému provedení těchto protiher bylo zapotřebí živých výsadkářů, kteří byli ochotni spolupracovat, provozuschopných radiostanic, šifrovacích zařízení, klíčů a kódů a operačních údajů. Proto se k nim odhodlala až v roce 1943. Likvidací dříve vysazených skupin a získáváním ukořistěného materiálu, zejména po SILVER A, ANTIMONY a INTRANSITIVE, se jí podařilo získat materiální základnu pro tak rozsáhlé a náročné zasazení.¹⁶⁹ Dne 16. ledna 1943 byla činnost operace ANTIMONY ukončena. Její členové nadp. F. Závorka a svob. L. Jasínek se otrávil při zatýkání v Rovensku pod Troskami a čet. S. Srazil byl zajat nacisty v Ústí. Skupina měla v držení veškeré rádiové vybavení, zprávy a šifru. Příslušníci Gestapa se rozhodli zahájit rádiovou zpravodajskou hru, kterou nazvali HERMELIN. Šifrovací klíč používaný k zašifrování depeší však podléhal zvláštnímu zabezpečení čet. Srazila, který byl šifrováním pověřen. Němcům poskytl věrohodnou fikci o tomto zabezpečení a důsledně varoval Londýn, že pracuje pod nátlakem. Rádiové spojení s "BARBOROU" bylo v roce 1943 jediné, které mělo zpravodajské oddělení k dispozici. Navzdory Srazilovým varováním se zpravodajští důstojníci zřejmě rozhodli vést s Gestapem

¹⁶⁶ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 174.

¹⁶⁷ Tamtéž, str. 174.

¹⁶⁸ Tamtéž, str. 175.

¹⁶⁹ Tamtéž, str. 179.

"protihru". Ani jedna strana z toho neměla prospěch. V lednu 1944 Němci hru ukončili a v dubnu byl čet. S. Srazil v Terezíně popraven.¹⁷⁰

Po částečném úspěchu operace ANTIMONY a smrti desantů operace BRONSE A IRIDIUM. Nastal po jistý čas útlum v další aktivitě zvláštních operací. Zpravodajský odbor MNO o vyslání vlny třetí až s příznivějším vývojem války. Vlna třetích výsadek tak proběhla v průběhu let 1944-1945 a přinášela oproti předchozím vlnám, které probíhaly v letech 1941-1943 v statistikách úspěšnosti a přežití parašutistů lepší vyhlídky. Důvodů za touto skutečností bylo hned několik. Jedním z nich můžeme považovat datum 6.6. 1944, kdy došlo k vylovení Spojenců na plážích Normandie. Stěžejní byl také postup vojsk SSSR¹⁷¹ směrem na západ. Tyto události také provázelo intenzivnější bombardování na území Německem okupovaných zemí a německá Luftwaffe začala prohrávat válku o vzdušnou nadvládu. V celkovém pojetí také méně zvládala věnovat svoji pozornost na letouny dopravující výsadky třetí vlny na území protektorátu. V průběhu těchto let také začala ekonomická a vojenská síla Německa značně klesat.¹⁷² Klíčové bylo pro realizaci výsadek také dobývání Itálie v letech 1943. V tu dobu se začala nabízet možnost provádět dopravu výsadek bezpečnější cestou mimo ohniska boje. Samotný postup armády SSSR začal vyvolávat v civilním obyvatelstvu větší ohlas po odboji a povstání. V návaznosti na tuto skutečnost pak bylo vysíláno více operačních skupin, které měly primárně organizovat odbojovou činnost a provádět zpravodajskou činnost za pomoci radiostanic. Mezi skupiny, které měly tyto úkoly patřily operace: CLAY, SPELTER nebo TUNGSTEN. Mezi výsadky, které pak prováděly větší sabotážní činnost patřily desanti operace WOLFRAM a GLUCINIUM.

5.3 Konečné východisko

V konečné fázi Od jara do července 1944 bylo v českých zemích nasazeno 32 parašutistů speciální skupiny D v devíti skupinách se zpravodajským a organizačním posláním. Nasazení dalších skupin v Čechách a na Moravě bylo v následujících měsících značně redukováno, i když ani tento počet zcela nevyčerpal původní plán. Důvodů k tomu bylo několik. Zpočátku bylo konečné rozhodnutí o pokračování operace výhradně v rukou Britů. Ti se soustředili především na plnění svých závazků souvisejících s probíhající válkou v jižní Evropě a na Balkáně a také na své diplomatické zájmy v regionu. V srpnu 1944 musela SOE vyčlenit řadu operačních výpadů na podporu povstání ve Varšavě. Pomoc amerického letectva byla pro

¹⁷⁰ HANÁK, Vítězslav. *Muži a radiostanice tajné války*. Dvůr Králové nad Labem: ELLI print, 2002, str. 28.

¹⁷¹ KOPEČNÝ, Petr. *Pozor, parašutisté! vznik, vývoj a použití leteckých výsadek za 2. světové války*. Praha: Merkur, 1993, str. 99.

¹⁷² ŠOLC, Jirí. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 128.

splnění požadavků polských spojenců klíčová.¹⁷³ Další důvod postupného omezení výsadek měl politický základ a podmínky s ním spojené. Zejména se jednalo o podmínky budoucího národního povstání, pro které měly speciální operace vytvořit zpravodajské a organizační předpoklady. Po prezidentově návštěvě Moskvy dosáhl československý odboj programové jednoty. To donutilo emigrační vládu a státní instituce včetně MNO k určitým korekcím v přípravách povstání, a to jak vojensky, tak politicky. Především šlo o politický charakter mocenských orgánů nového státu, který měl vzniknout na troskách protektorátního režimu. Komunistická strana se netajila svým odporem k pouhé obnově předválečného Československa.¹⁷⁴ S přibližováním sovětských vojsk k československým hranicím nabývaly na významu požadavky strany na vnitřní změny v budoucí společnosti. Bylo jasné, že to bude Rudá armáda, kdo osvobodí Československo, přinejmenším jeho podstatnou část.

Poslední výsadky speciálních operací proběhly mezi únorem a koncem března roku 1945. Těmito operacemi byly PLATINUM a BAUXITE. Obě tyto skupiny se podílely na zajištění spojení s Londýnem a organizaci pražského povstání. Operace BAUXITE také zajišťovala na konci války skrze toto spojení shozy zbraní pro operace PLATINUM a TUNGSTEN. Nutno dodat, že během zmíněném období února a března roku 1945 bylo plánováno více výsadek, které byly, avšak zrušeny z důvodů, kdy prostor působení byl obsazen osvobozující armádou Spojenců. Toto byl například důvod zrušení operace FORSSQUARE.¹⁷⁵ Zbylé operace CHROMIUM, CHURCHMANN, MORTAR, ROTHMANN byly odvolány¹⁷⁶, buď z důvodu, že se kvůli špatným podmínkám nepodařilo výsadky provést při prvním pokusu anebo při dalších pokusech nastal konec války v Evropě.

¹⁷³ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991, str. 159.

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ HANÁK, Vítězslav. *Muži a radiostanice tajné války*. Dvůr Králové nad Labem: ELLI print, 2002, str. 35.

¹⁷⁶ REICHL, Martin a ČVANČARA, Jaroslav. *Cesty osudu: [životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Svět křídel. Cheb: Svět křídel, 2004, str. 356.

6 ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo popsat vznik zvláštní skupiny D v rámci exilové armády ČSR pro výsadkářské akce v Československu. Popsal jsem okolnosti, které vedly ke vzniku II. oddělení MNO a založení zvláštní skupiny D, která měla na starost vycvičit a připravit budoucí parašutisty pro výsadky v okupované Evropě a vlasti. Při práci jsem rozdělil jednotlivé sekce této zvláštní skupiny a vysvětlil jejich úkoly při výcviku. Zmínil jsem také spolupráci cíle a koncept SOE při vedení boje nestandartními metodami druhy zpravodajských služeb a jejich činnost v průběhu války. V práci jsem také věnoval pozornost na formu spolupráce těchto zpravodajských služeb s oddělením československé zpravodajské služby a zvláštní skupinou D po výcvikové materiální a finanční stránce. Blíže jsem nastínil funkci britských STS a obsah programu pro výcvik parašutistů, kteří těmito víceúčelovými zařízeními procházeli. Řešil jsem také problémy, které při tomto výcviku vznikaly a přiblížil denní režim těchto škol instruktory a zásady výcvikových metod v souladu s úkoly, které byly zadávány československou exilovou vládou. V poslední části jsem se věnoval realitě těchto výsadků a zmínil problémy, se kterými se jednotlivé vlny na okupovaném území Evropy a vlasti potýkaly. Závěrem bych se chtěl vrátit k původní otázce, kterou jsem si ve své práci kladl a to, jakým způsobem byl výcvik parašutistů úspěšný při plnění jednotlivých operačních úkolů. Můj osobní názor je, že výcvik úspěšný byl, avšak v práci jsem několikrát zmínil, že ne každý parašutista dokázal v bojovém nasazení ustát tlak dobře promyšleného postupu gestapa. Pokud vezmeme v úvahu samotné úkoly tak velká část z nich, ačkoliv selhala tak neselhala kompletně. Parašutisté se snažili tyto úkoly splnit za každou cenu, pokud to situace v protektorátu umožňovala. Kdybych měl zhodnotit fyzickou a psychickou přípravu parašutistů, v té fyzické patřili mezi elitu v řadách Spojenců. V psychické stránce věci záleželo vždy na morálce a osobnosti parašutisty. Tento fakt potvrzují situace, kdy parašutisté pro své poslání nasadili své životy, ať už přímo v boji do posledního muže, nebo při snaze v zajetí upozornit zpravodajce v Londýně na radiové protihry, což je leckdy také stálo život.

Celou práci bych chtěl zakončit pár slovy, že ačkoliv parašutisté stáli v nerovném boji a jejich působení představovalo pro ně představovalo téměř rozsudek smrti, jsou bezesporu dodnes považováni za odvážné muže, kteří se pro vlast a ukončení nadvlády nacistického Německa rozhodli obětovat vše, co mohli a jsou pro nás symbolem odvahy odhodlání a neústupnosti.

7 ABSTRACT

The focus of the bachelor thesis is on the formation of the special group D within the exiled army of Czechoslovakia for paratroop actions in Czechoslovakia. These parachutes were used in cooperation with the British Secret Intelligence Service SOE, which provided a joint training programme for future paratroopers in collaboration with the newly formed Special Group D. This group was then under the administration of the Second Department of the Ministry of Defence in London and organized parachutes into occupied Europe and the homeland. The thesis is divided into six main sections that describe the origins, operations, and progress of airborne units in Great Britain.

The first chapter serves as an introduction, outlining the aim of the thesis and the issues to be addressed. It includes a reference and analysis of the literature used, archival sources, and background information on the thesis topic.

The second chapter outlines the circumstances and issues that led to the formation of the Czechoslovak Army in Exile in Britain. It discusses the tent camps of Cholmondeley and Leamington, which served as a refuge and base for men arriving from the occupied homeland and the battlefields of occupied France. It was from these camps that the first men for special operations, the future paratroopers, were selected.

The third chapter discusses the British intelligence services, including their origins, leadership, and non-standard methods of conducting warfare. It also covers the Second Department of the Ministry of National Defence, including its divisions, groups, and tasks. It also covers the Second Department of the Ministry of National Defence, including its divisions, groups, and tasks. The language used is clear, concise, and objective, with a formal register and precise word choice. The text adheres to conventional structure and formatting, with consistent citation and footnote style. Causal connections between statements are clearly established, and the text is free from grammatical errors, spelling mistakes, and punctuation errors. In the previous section, I mentioned Special Group D, which I described and divided into various sections. These sections were responsible for recruiting volunteers, command, training, and material support in the paratrooper training program.

The fourth chapter discusses the training facilities known as STS. This section discusses the Special Training Schools (STS) established by SOE in England, Scotland, and the mandated colonies of Great Britain. The purpose of these schools was to train Czechoslovak

paratroopers and carry out a training programme with the assistance of British commando units. The text also mentions the instructors who helped with the instructional program at these schools. The final section provides an example of the daily life of paratroopers at one of these schools.

Chapter five outlines the various courses included in the training program for parachutists, including basic, special, and maintenance training. These courses prepared the paratroopers for their assigned special operations. The text also highlights the wide range and focus of these courses. The chapter discusses the objective of the courses in terms of developing the physical or mental skills of the paratroopers. It also covers the hazards, injuries, and fatalities that occurred during the training.

Chapter six focuses on the reality of parachuting, specifically the problems and dangers that paratroopers face when carrying out their mission. The text mentions the complications caused by transportation to the Protectorate of Bohemia and Moravia and occupied Europe. It focuses on the function of the German secret police and the methods they used to detect and liquidate paratroopers. This section also provides insight into the reality and effectiveness of the training, which aimed to prepare the paratroopers for a battle with the Gestapo.

Chapter seven serves as the conclusion of the thesis, reflecting on the success of the training and the performance of various tasks. The final objectives of the thesis are also mentioned.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Prameny:

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv, Praha

Fondy 37 (Velitelství vojenské zpravodajské služby Londýn)

20 (Ministerstvo národní obrany Londýn)

Literatura:

ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991.

ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993.

ŠOLC, Jiří. *Červené barety*. Praha: Naše vojsko, 2003.

- ŠOLC, Jiří. *Ve službách prezidenta: Generál František Moravec ve světle archivních dokumentů*. Praha: Vyšehrad, 1994.
- FOOT, M. R. D. *SOE: an outline history of the Special Operations Executive: 1940-46*. London: British Broadcasting Corporation, 1984.
- Soe manual: How to be an agent in Occupied Europe. (2014). William Collins / National Archives .
- KOPEČNÝ, Petr. *Pozor, parašutisté! vznik, vývoj a použití leteckých výsadků za 2. světové války. Muži pro zvláštní úkoly*. Praha: Merkur, 1993.
- POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamäť národa, 2012.
- MAREK, Jindřich. *Muži z Ringway I: českoslovenští parašutisté ve Velké Británii 1941-1945*. Svět křídel. Cheb: Svět křídel, 2014
- STEHLÍK, Eduard a Martin BRABEC. *Češi proti Hitlerovi*. V Praze: Vyšehrad, 2021.
- MATÚŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004.
- MORAVEC, František a Hana MORAVCOVÁ-DISHEROVÁ. *Špion, jemuž nevěřili*. Voznice: Leda, 2014.
- Hode, E. (1982). *The Black Game: British Subversive Operations Against the Germans During the Second World War*. Michael Joseph.
- Dunning, J. (2009). *The British Commandos: The Origins and Special Training of an Elite Unit*. Paladin.
- SLÁDEK, Oldřich. *Přicházeli z nebe*. Praha: Naše vojsko, 1993.
- BURIAN, Michal; KNÍŽEK, Aleš; RAJLICH, Jiří a STEHLÍK, Eduard. *Atentát: operace Anthropoid 1941-1942*. 2., upravené vydání. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007.
- JELÍNEK, Zdeněk. *Operace Silver A*. Praha: Naše vojsko, 1992.
- ŠOLC, Jiří. *Podpalte Československo! akce Benjamin*. Praha: Merkur, 1991.
- HANÁK, Vítězslav. *Muži a radiostanice tajné války*. Dvůr Králové nad Labem: ELLI print, 2002.
- NĚMEČEK, Jan; KOUTNÍKOVÁ, Ivana a ŠITLER, Jiří. *Sweden's World War II dilemmas: case study: Czechoslovakia*. Prague: Institute of History, 2020.
- KUKLÍK, Jan a NĚMEČEK, Jan. *Proti Benešovi! česká a slovenská protibenešovská opozice v Londýně 1939-1945*. Praha: Karolinum, 2004.
- REICHL, Martin a ČVANČARA, Jaroslav. *Cesty osudu: [životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941-45 ve Velké Británii]*. Svět křídel. Cheb: Svět křídel, 2004.

Webové stránky a články

PLACHÝ, Jiří První, *jednotka čs. vojáků nevznikala v roce 1939 lehce*: VHU (Online): Aktuality 3.9. 2013
Dostupné z: <https://www.vhu.cz/prvni-jednotka-cs-vojaku-nevznikala-v-roce-1939-lehce>

Československá Armáda ve Velké Británii – 2. Světová Válka. Rota Nazdar | *Československá Armáda ve Velké Británii*, rotanazdar.cz/?page_id=195.

Nejprve se čeští vojáci vzbouřili, Potom SE vrátili. VHU PRAHA. (n.d.). <https://www.vhu.cz/nejprve-se-cesti-vojaci-vzbourili-potom-se-vratili/>.

Vladimír Mucha, Ing. / I. (2009, Červen 15). *Special training stations VE skotsku a Anglii*. Valka.cz. <https://www.valka.cz/13178-Special-Training-Stations-ve-Skotsku-a-Anglii>.

IMDb.com. (2011, Červen 20). Secret war. IMDb. <https://www.imdb.com/title/tt2312563/>.

(2016, březen). <https://www.tarrc.co.uk/pages/brickhistory.htm>. IMDb. <https://www.imdb.com/title/tt2312563/>

Cast – WW2 “mutiny.” (n.d.). https://www.geocities.ws/czechandslovakthings/WW2_mutiny.htm

<http://www.militaria.cz/cz/clanky/valky-a-valecnici/vycvikove-tragedie-zvladni-skupiny-d.html>. (n.d.)

<http://www.indiannet.eu/czprojects-para-part1.html>

BŘEČKA, Jan. Čestmír Šikola (1919-2008). Historie a vojenství: Časopis Historického ústavu Armády ČR. Praha: Magnet-Press, 24.6.2008, 57(2), 138-140.

Reichl, J. (2023) *Otmar Riedl – Vysazen 460 kilometrů od cíle*. <https://www.vhu.cz/otmar-riedl-vysazen-460-kilometru-od-cile/>.

9 SEZNAM OBRAZOVÝCH PŘÍLOH

Obrázek 23: Českoslovenští vojáci v táboře Cholmondeley, dostupné z: POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Paměť národa, 2012.

Obrázek 24: Stanový tábor v Cholmondeley, dostupné z: POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Paměť národa, 2012.

Obrázek 25. Schéma organizace II. odboru MNO, dostupné z: ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. Praha: Merkur, 1991.

Obrázek 26. Fotografie nášivky výsadkových jednotek, dostupné z: <https://www.vhu.cz/exhibit/odznak-pro-parasutisty-1941/> [online].

Obrázek 27: Překonávání přírodních překážek na STS 25, dostupné z: <http://www.indiannet.eu/czprojects-para-part3.html> [online].

Obrázek 28: Část překážkové dráhy, dostupné z: Českoslovenští vojáci v táboře Cholmondeley, dostupné z: POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Paměť národa, 2012.

Obrázek 29: Ukázka metody silent killing (tichého zabití), dostupné z: http://www.indiannet.eu/home_resistance/gbpart3.html [online].

Obrázek 30: Antonín Petrák při nácviu tělesné zdatnosti, dostupné z: POPAROVÁ, Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Paměť národa, 2012.

Obrázek 31: Fotografie pochodu účastníků kurzu útočného boje ve Skotsku, dostupné z: Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Paměť národa, 2012.

Obrázek 32: Fotografie nácviu střelby z lehkého kulometu BREN a samopalu Thompson pod dohledem instruktorů SOE, dostupné z: <http://www.indiannet.eu/czprojects-para-part3.html> [online].

Obrázek 33: Fotografie Rudolfa Hrubce při předvádění anglického samopalu Sten II, dostupné z: MATÚŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004.

Obrázek 34: Nákres výbušných zařízení, dostupné z: ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: Výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. Muži pro zvláštní úkoly. Praha: Merkur, 1993.

Obrázek 35: Poznámky Karla Palečka k destrukčnímu výcviku na STS 2 v Bellasis, dostupné z: http://www.indiannet.eu/home_resistance/gbpart3.html [online]

Obrázek 36: Návčik seskoku z makety letounu Whitley, dostupné z: MATÚŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004.

Obrázek 37: Fotografie cvičení dopadu na maketě, dostupné z: Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamät' národa, 2012.

Obrázek 38: Fotografie letounu Whitley ze kterého byly prováděny cvičné seskoky, dostupné z: Alžbeta. *Anglán: spomienky generála Antona Petráka*. Bratislava: Pamät' národa, 2012.

Obrázek 39: Návčik balení padáku po dopadu, dostupné z: MATÚŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004.

Obrázek 40: Provádění nočního seskoku, dostupné z: MATÚŠŮ, Marie. *Muži pro speciální operace*. Praha: Naše vojsko, 2004.

Obrázek 41: Fotografie Josefa Gabčíka ve výsadkové uniformě, dostupné z: <https://greydynamics.com/operation-anthropoid-a-semi-improvised-assassination/> [online].

Obrázek 42: Fotografie rádio stanice s krycím názvem Libuše, kterou používala operační skupina Silver A, dostupné z: <https://rotanazdar.cz/?p=5858&lang=cs> [online].

Obrázek 43: Interiér VRÚ umístěný ve Woldhinghamu, dostupné z: https://www.csol.cz/wp-content/uploads/2022/06/Legionarsky_smer_ANTHROPOID.pdf [online].